

Examining social laziness among students according to categories such as; Electronic education, waste of time and social anxiety During the coronavirus outbreak

Bahram Nik bakhsh¹, Mehran Hafezi Birghani², Saleh Salahi³, Iman Makhdoom⁴

Received: May.24,2024, Accepted: Apr. 10,2025

DOI: 10.22034/scm.2025.459146.1764

Abstract

In the time of the covid-19 pandemic, the role of e-learning is important. With this technology, all activities, especially educational activities, can continue. The present study seeks to investigate how much electronic education, waste of time and social anxiety cause social isolation and to what extent it affects the social laziness of students. Due to the spread of the Corona virus, the questionnaire was distributed to 540 students online using Google Forms. Data were collected from a statistical sample of Payam Noor University students in Khuzestan province. In this regard, the respondents had the following criteria: at least 4 semester undergraduate students and above and at least 20 years old. With these criteria, 385 samples were obtained. The dependent variable of students' social laziness and the independent variables include e-learning, time wasting and social anxiety and the intervening variable of social isolation. This research was conducted through the structural equation model with the approach based on the combined variance. The results of the research showed that electronic education, time wasting, social phobia and social isolation have a positive and significant effect on students' social isolation. However, the time wasting variable does not have a positive or direct effect on students' social laziness. Therefore, the research results can be effective as a basis for designing coping strategies to reduce the social laziness of students in a scientific environment for the desire to progress.

Keywords: e-learning, waste of time, social phobia, social laziness and social isolation

---

1Assistant Professor, Department of Sociology, Payam Noor University, Tehran, Iran*

Corresponding Author: nikbakhsh@pnu.ac.ir

2Department of Accounting, MaS.C., Islamic Azad University, Masjed-soleiman, Iran
nikbakhsh@pnu.ac.ir

3PhD in Sociology and researcher in the field of addiction at the Anti-Drugs Headquarters,
salahi@gmail.com

4 Department of Statistics, Payam Noor University, Tehran, Iran Makhdoom@pnu.ac.ir

Introduction

Social laziness is the tendency of individuals to put less effort into group work than individual work. In a society where laziness is prevalent, individuals in social and public relations, according to the above definition, become complacent. . Given that the impact of the university on society depends on the actualization of students' true and desired identity, if the creation and maintenance of the desired identity is damaged in this regard, the academic community will not fulfill its mission. One of the variables affecting this factor is the Corona crisis, which can create a social crisis in itself. Because, the erosive struggle with the global pandemic of the Corona virus, apart from the destructive physical and mental effects, has and will have devastating consequences and, of course, blackouts. These worrying effects and consequences will affect segments of society, such as the academic community, the most. Therefore, "social laziness" can be examined and analyzed in this regard in the academic environment. In relation to the category of social laziness, the Internet is an emerging phenomenon in human societies. Despite the great importance of the issue of social laziness, a comprehensive study on student laziness in Iran has not yet been conducted, especially during the outbreak of the Corona virus. Because the decline of objective social relations in turn affects the feeling of loneliness. Another research variable is wasting time. Today, in our country, a white-collar culture has been accepted and wasting time has become a normal thing, and escaping from work and effort is considered a kind of cleverness. In fact, wasting time and escaping from work and effort and considering it as cleverness have become a normal issue in our culture. Iranian society has been criticized by experts and officials in the last one or two decades, and many criticisms have been made of people's social behavior. One of the criticisms made by them is "laziness". The evidence presented for the existence of laziness in Iran and its high prevalence is worth considering. Some of this evidence indicates a lack of desire to study in universities and low productivity.

Purpose

Research on social laziness among students is important from both theoretical and practical aspects; In the theoretical dimension, students grow and develop morally, culturally, economically and socially in conditions that do not threaten them with the phenomenon of social laziness. Also, in the practical dimension, in today's competitive world, the growth of intellectual capital, far from any lethargy and laziness, is a necessity for the country's scientific progress. Because students, as the future builders of the country, are expected to prioritize one of the most necessary

measures to strengthen and preserve human capital, namely, controlling social isolation and social laziness. One of the reasons why the phenomenon of social laziness is important is the discussion of post-coronavirus social relations with components such as: self-alienation, individual factors, cultural factors and educational factors that significantly affect the mental health of students. Therefore, according to the aforementioned components, it is expected that smart students will have less self-alienation in the university compared to students who have social laziness. Therefore, the main purpose of the research is to find out the extent of social laziness among students in terms of categories such as; e-learning, wasting time and social phobia during the coronavirus outbreak?

Methodology

The present study is a descriptive research in terms of methodology, which used the survey method to collect the necessary data. The statistical population of this study is all students of Payam Noor University of Khuzestan Province, with criteria such as: at least 4 semesters of undergraduate studies and at least 20 years of age. Structural equation modeling (PIS) and mixed variance will be used to analyze the research data. The research sample of this study is students of Payam Noor University of Khuzestan Province with more than this number and is considered appropriate. Also, the questionnaire was distributed online using the "Google Form" platform among 540 students. In the future, according to these criteria, the real sample will be obtained to collect the necessary data based on the response of the intended statistical sample. In total, the total number of questionnaires will be 384 samples, which were completed by students of Payam Noor University of Khuzestan Province as a representative sample of the total statistical population of 14,500 students of Payam Noor University of Khuzestan Province.

Findings

The description of the research data was done through the respondents. The demographic information of the respondents based on gender variable, women made up 61% and men made up 39% of the statistical sample. The study of the respondents' age showed that 69% were between 18 and 22 years old, 22% between 23 and 30 years old, 9% of the student respondents were over 30 years old. In terms of educational level, 84% of the respondents had a bachelor's degree and 16% of the respondents had a master's degree. Also, in terms of the respondents' income level, 28% of the students stated that they had no income and were completely dependent

on their families for education expenses. Also, based on the research findings, it can be stated that the social laziness index (9.18) is in a better situation among students compared to the social isolation index (10.12). The internal model assessment aims to determine the appropriateness of the R2 model in terms of the strength and weakness of the effects of the variables created on each other, which shows the status of the research variables in relation to each other. According to the theory of Chain (1998), the R2 value is considered strong if it is 0.820 and larger, and if this value is 0.731, it is considered moderate to high. The R2 value of each endogenous variable is presented in the table above. According to Table 2, the social laziness variable with the dimensions of alienation, individual factors, cultural factors, and educational factors has a value of 0.741, which means that 74.1 percent of the social laziness variable can be predicted by the variables of social phobia (with items such as: academic performance, fear of evaluation, weak individual will, and social depression), time wasting (media, norm, value, traditional belief), and e-learning (evaluation, technology, ethical considerations, and support services) with the mediating role of the social isolation variable (lack of desire for success, powerlessness, anomalousness, and identity rupture) at the R2 level of 0.815. In other words, other effects are explained by variables outside the research. The structural equation model (PLS) in model (2) indicates that the social laziness factor during the coronavirus outbreak is related to the variables of social phobia, time wasting, e-learning, and social isolation. Therefore, the factors mentioned during the Corona outbreak, according to the model, have a high coefficient of determination (0.971). Also, in this model, social laziness is not affected by the factor of academic decline during the Corona outbreak.

Conclusion

Of the seven causal relationships between exogenous and endogenous variables of the study, the relationship between wasting time and social laziness cannot be confirmed, that is, social laziness is not affected by the factor of academic decline during the Corona outbreak. Six causal relationships between exogenous and endogenous variables, such as: the relationship between the variables of social phobia, e-learning, and social isolation with the dependent variable of social laziness, are confirmed and related. In this regard, the results of the study can be used as a basis for designing coping strategies to reduce social laziness of students in a scientific and educational environment for the desire to progress effectively. In a society where social laziness is prevalent, individuals, especially the academic

community, will get used to leaving today's work for tomorrow. Therefore, for the desire to succeed and progress, these mental habits must be weakened and individuals must be directed towards their own real efforts. If we want to align the academic mission with the scientific effort of students, the real and scientific effort of students must be carried out in line with the exchange theory and based on the cost and reward parameter. Therefore, there is a need for urgent and serious treatment to overcome the country's backwardness from this emerging scourge. Social laziness can be a factor of irresponsibility in society and universities. The proposed solution is to reduce laziness in strengthening academic education, especially for new students, to deal with unwanted behaviors during the Corona period. Therefore, ignoring post-Corona social relationships may lead to social isolation and a decrease in students' mental health. In this regard, it is necessary to conduct a secondary study on the level of social isolation of students to examine factors such as feelings of insecurity and identity depletion during the Corona period in a tangible way. Also, using the Internet reduces the individual's connection with family and shrinks the social circle around the individual, and increases feelings of loneliness and depression.

Novelty

E-learning and social phobia have a positive and significant impact on social laziness, directly and indirectly (through social isolation). Contrary to theoretical precedent, time wasting does not have a direct effect on social laziness. Social isolation, as a key mediating variable, strengthens the relationship between independent factors and social laziness. By focusing on the unique educational context of the COVID-19 era and integrating sociological theories (such as Parsons' action system and rational choice), this study offers strategies for reducing social laziness in similar crises.

Bibliography

- Arjamandania, A (2011). "Reflection on the phenomenon of social laziness" Research Journal, No. 48, Special Ethics and Globalization, Center for Strategic Research, pp. 37-54. (In Persian)
- Chen, L., Wang, Y., & Liu, H. (2024). Distance education and social loafing: The role of self-regulated learning in online group work. *Journal of Educational Technology*, 18(2), 45-62 .
- Chalabi, M. and Janadaleh, A. (2016), the study of social factors affecting economic success. *Shahid Beheshti University humanities research journal. Sociology special letter. Number 53.* (In Persian)
- Chalabi, Massoud, Amir Kafi, Mehdi (2013), Multilevel Analysis of Social Isolation, *Iranian Journal of Sociology. Number 18.* (In Persian)
- Damghanian, H.; Mousavi Davoudi, SM; and Firtash, K. (2014), examining the relationship between organizational justice and social laziness, *Organizational Culture Management Quarterly, Volume 13, Number 1.* 115-133. [Persian]
- Dovazdeh Emami, (2011), the relationship between cultural factors and time wastage of students of Khorasgan Islamic Azad University in 2006-2007, senior thesis of Khorasgan University. (In Persian)
- Firouz Jaian, A., Sharifi Moghadam, P. (2015), analysis of academic laziness as social laziness among students of Mazandaran University, *Applied Sociology*, 28th year, serial number 86, number 4, pp. 53-70. (In Persian)
- Gregori Badri, R., Hosni, F. (2014), the role of different motivational dimensions of time management on the creativity of students of Tabriz University, *scientific and research journal of innovation and creativity in humanities, volume 4, number 2*, pp. 110-93. (In Persian)
- Hazrati Soumea, Z (2016). Investigating social factors affecting students' social isolation, *Social Development Quarterly, Volume 12, Number 2*, Pages 109-142. (In Persian)
- Iranlou, M., Guderzi, P. (2018), investigating the relationship between Internet addiction and social isolation and quality of interaction, Master's thesis, University of Science and Culture. (In Persian)
- Hoshmand, D. (2014). "Investigating the Relationship between Organizational Prediction, Organizational Commitment and Social Laziness in the New Economy Bank, Publication Conference on Management", *Transformation and Innovation in Management Empowerment*, 1-11.

- Hampton, K. & et al (2009). Social isolation and new technology, New York: Princeton survey research associates international.
- Kidwell, R.E., & Bennett, N. (1993). Employee propensity to withhold effort: A conceptual model to intersect three avenues of research. *Journal of Academy of Management Review*, 18(3),429-456.
- Jahan Sir, Kh; Salehzadeh, K; Wasaghi, H. and Mousavifar, A. (2016), the effect of time management on the academic progress of Maragheh Islamic Azad University students. *Research in Curriculum Planning*, No. 16. pp. 114-97. (In Persian)
- Javadi Yeganeh, M. and Fouladian, M. (2012), social laziness and factors affecting it. *Research Institute of Humanities and Cultural Studies*, 132-153. (In Persian)
- Khullar, Bhruv.(2017), "How Social Isolation Is Killing Us". *The New York Times*. *The New York Times*. Retrieved January 26.
- Lee, S., & Zhang, R. (2023). Comparing social loafing in traditional and hybrid universities during the COVID-19 pandemic. *Higher Education Research*, 12(3), 112-130 .
- Liden, R., Wayne, S., Jaworski, R. & Benett, N. (2004). "Social loafing: A field investigation", *Journal of Management*, 32, 285-304.
- Moore, Michael G; Kearsley, Greg (2011). *Distance Education: A Systems View of Online Learning. What's New in Education*. Cengage Learning. ISBN 978-1-111-52099-1
- Macan, T. H. (1994). Time management: Test of a process model. *Journal of Applied Psychology*, 79, 3, 381-391.
- Mohammadzadeh, F. and Rabiei, A. (2011). Pathology of cyberspace, investigating the effect of internet use on students' social isolation", *Quarterly Journal of Social and Cultural Strategy*, second year, number 6. (In Persian)
- Moradi, G., Zamani, M. (2012), Investigating the role of social phobia in the social isolation of rural women, *Strategic Researches on Social Order and Security*, Year 3, Number 7, Number 1, 115-95. (In Persian)
- Mahmoudzadeh, M.; Alizadegan and Mobaraki, M. (2017), investigation of the relationship between personality styles and laziness (case study: Dormitory students of Tabriz University), 6th scientific research conference on educational sciences and psychology, social and cultural harms of Iran, Tehran, Science Development and Promotion Association and basic techniques. (In Persian)

- Mehboobi Jaghan, M. Asgari Gandmani, R., Iqbali, K. Khajeh Aflatoun, pp. (2019), investigating the emotional exhaustion and social fear caused by the spread of the Covid-19 virus among professional athletes, *Sports Psychology Studies*, Volume 9, Number 3, pp. 267-282. (In Persian)
- Mohseni, M., Doran, B. and Sohrabi, M. (2016), Studying the effects of internet use on social isolation, *Iranian Journal of Sociology*, Volume 7, Number 4. (In Persian)
- Porfaraj Omran, M. (2013), the effectiveness of acceptance and commitment group therapy on students' social anxiety, *Knowledge and Health Quarterly*, Volume 6, Number 2. pp. 2-5. (In Persian)
- Rich, J.D., Owens, D., Johnson, M. D. & Capote, K. (2014). "Some strategies for reducing social loafing in group projects", *Global Journal of Human-Social Science: A Art & Humanities-Psychology*, 14(5): 1-5.
- Rezaei Ghadi, Khad (2013), the effect of the Internet on identity, doctoral dissertation in sociology, Islamic Azad University, Tehran Central Branch. (In Persian)
- Rabizadeh, A. and Mohammadzadeh Yazdi, F. (2011), Pathology of cyberspace; Investigating the effect of internet use on students' social isolation, *Social and Cultural Strategy Quarterly*, second year, number 6. 43-60. (In Persian)
- Reinhorn, I. M., Bernstein, C. N., Graff, L. A., Patten, S. B., Sareen, J., Fisk, J. D., ... & Marrie, R. A. (2020). Social phobia in immune-mediated inflammatory diseases. *Journal of Psychosomatic Research*, 128, 109890.
- Selahshuri, B., Qolizadeh, A. (2016), master's thesis on the experiences of young people from the cultural contexts of wasting time in Shahrekord city, Islamic Azad University, Khorasgan branch. (In Persian)
- Sarukhani, B (1994). An introduction to the encyclopedia of social sciences, Tehran: Keihan. (In Persian)
- Smith, J., Brown, K., & Davis, M. (2022). The impact of forced online learning on student engagement: A longitudinal study. *Computers in Human Behavior*, 125, 1-12 .
- Taheri Far, b. Fathi, L., Gharabi B. (2009), social phobia prediction model among students based on cognitive and behavioral components, *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, year 16, number 1, 34-45. (In Persian)
- Vasifian, F; Bagheri, M.; Azadipour, Sh. Vasifian, F (2013); *Journal: Youth Sociology Studies*, No. 13, page - from 145 to 156. [Persian]

- Williams, K.; Harkins, S. G.; Latané, B. (1981). "Identifiability as a deterrant to social loafing: Two cheering experiments". *Journal of Personality and Social Psychology*, 40(2), 303-311.
- Wang, G., & Hackett, R. D. (2015). Conceptualization and Measurement of Virtuous Leadership: Doing Well by Doing Good. *Journal of Business Ethics*, 137(2),321-345. Retrieved from:
<https://macsphere.mcmaster.ca/handle/11375/19076>.
- Zhu, M., & Wang, H. (2018). Social Loafing and Group Development. Preprint
- Zare Shahabadi, A., Mubarak, M., Biranvand, F. (2017), Analysis of factors affecting social laziness, Iran's social issues survey, 9th volume, 2nd issue, pp. 116-91. (In Persian)

سال چهاردهم / بهار ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

بررسی تنبلی اجتماعی در بین دانشجویان بر حسب مقولاتی نظیر: آموزش الکترونیک، اطلاق وقت و هراس اجتماعی در

ایام شیوع ویروس کرونا

• بهرام نیک بخش^۱، مهران حافظی بیرگانی^۲، صالح صالحی^۳، ایمان مخدوم^۴

تاریخ دریافت: ۰۳/۳/۴، تاریخ تایید: ۰۴/۱/۲۹

DOI: 10.22034/scm.2025.459146.1764

چکیده

در زمان بیماری همه‌گیر کووید ۱۹، نقش آموزش الکترونیک مهم است. با این فناوری، همه فعالیت‌ها خصوصاً فعالیت‌های آموزشی می‌توانند تداوم داشته باشند. پژوهش حاضر به دنبال این بررسی است که آموزش الکترونیک، اطلاق وقت و هراس اجتماعی چقدر باعث انزوای اجتماعی می‌شود و به چه میزان بر تنبلی اجتماعی دانشجویان تأثیر گذار است. به خاطر شیوع بیماری کرونا، پرسشنامه به صورت آنلاین و با استفاده از بستر الکترونیکی گوگل فرم بین ۵۴۰ دانشجو توزیع شد. داده‌ها از یک نمونه آماری دانشجویان دانشگاه پیام نور استان خوزستان جمع‌آوری شد. در این راستا پاسخگویان معیارهای زیر را داشته‌اند: حداقل دانشجوی ترم ۴ مقطع کارشناسی و بالاتر و حداقل دارای ۲۰ سال سن. با این معیارها ۳۸۵ نمونه به دست آمد. متغیر وابسته تنبلی اجتماعی دانشجویان و متغیرهای مستقل شامل، آموزش الکترونیک، اطلاق وقت و هراس اجتماعی و متغیر مداخله‌گر انزوای اجتماعی است. این پژوهش از طریق مدل معادلات ساختاری با رویکرد مبتنی بر واریانس ترکیبی انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد آموزش الکترونیک، اطلاق وقت، فویبای اجتماعی و انزوای اجتماعی در مجموع تأثیر مثبت و معناداری بر انزوای اجتماعی دانشجویان دارند. با این حال، متغیر اطلاق وقت تأثیر مثبت یا مستقیمی بر تنبلی اجتماعی دانشجویان ندارد. بنابراین، نتایج پژوهش می‌تواند به عنوان پایه‌ای برای طراحی راهبردهای مقابله‌ای برای کاهش تنبلی اجتماعی دانشجویان در یک فضای علمی جهت میل به ترقی، مؤثر باشد.

واژه‌های کلیدی: آموزش الکترونیک، اطلاق وقت، هراس اجتماعی، تنبلی اجتماعی و انزوای اجتماعی

۱ استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول). nikbaksh@pnu.ac.ir

۲ گروه حسابداری، واحد مسجدسلیمان، دانشگاه آزاد اسلامی، مسجدسلیمان، ایران Me.hafezi@iau.ac.ir

۳ دکتری جامعه‌شناسی و پژوهشگر حوزه اعتیاد ستاد مبارزه با مواد مخدر dr.saleh.salehi2024@gmail.com

۴ گروه آمار، دانشگاه پیام نور تهران، ایران makhdoom@pnu.ac.ir

فصلنامه علمی جامعه، فرهنگ و رسانه / سال سیزدهم، شماره ۵۴، بهار ۱۴۰۴ / ص ۱۱۵-۱۵۱

مقدمه و طرح مسأله

تنبلی اجتماعی تمایل افراد به تلاش کمتر در کار گروهی نسبت به کار فردی است (ویلیامز^۱، ۱۹۹۳: ۶۹۰). بنابراین تنبلی به معنای تن‌پروری، بیکارگی، کاهلی، اهمال و سستی است (هوشمند، ۲۰۱۴). در جامعه‌ای که تنبلی شیوع پیدا کند، افراد در مناسبات اجتماعی و عمومی بنا بر تعریف فوق تن‌پرور می‌شوند. نظر به این‌که اثر دانشگاه بر جامعه در گرو فعلیت یافتن هویت واقعی و مطلوب دانشجویان است، اگر در این خصوص ایجاد و حفظ هویت مطلوب دچار آسیب شد، جامعه دانشگاهی به رسالت خود عمل نخواهند کرد (فیروزجاییان و مقدم، ۱۳۹۹). تنبلی اجتماعی از جمله مباحثی است که اخیراً به شکل جدی وارد مباحث جامعه‌شناسی شده است، در تنبلی اجتماعی با موقعیتی روبه‌رو هستیم که گروه باعث می‌شود رفتار شخص تضعیف شود (زارع شاه‌آبادی، ۱۳۹۶). این تنبلی، تمایل افراد به تلاش کمتر در کار گروهی نسبت به کار فردی است (کارا و ویلیامز^۲، ۱۹۹۳).

یکی از متغیرهای تأثیرگذار بر این عامل، بحران کرونا بوده که می‌تواند با خود بحران اجتماعی خلق کند. چراکه جدال فرسایشی با همه‌گیری جهانی ویروس کرونا جدا از اثرات مخرب جسمی و جانی پیامدهای ویران‌کننده و البته خاموشی را در پی داشته و خواهد داشت. این تأثیرات و پیامدهای نگران‌کننده بیشتر از همه متوجه اقشاری از جامعه نظیر جامعه دانشگاهی خواهد شد. بنابراین «تنبلی اجتماعی^۳» از این حیث در محیط دانشگاهی قابلیت بررسی و واکاوی دارد. چراکه پایین بودن بهره‌وری آموزشی، اضافه‌وزن و کم‌تحرکی نیز این پدیده را به دلیل بحران بیماری کووید ۱۹ تشدید خواهد کرد. مثال‌هایی از تنبلی اجتماعی، موضوع را روشن‌تر خواهد کرد. انتخاب راه‌های میانبر و سریع برای کسب ثروت و شهرت، میزان بالای تماشای تلویزیون در کنار تمایل زیاد به استخدام در ادارات دولتی نمونه‌های دیگر از تنبلی دانشجویان است (ژو و وانگ^۴، ۲۰۱۸).

در ارتباط با مقوله تنبلی اجتماعی، اینترنت پدیده‌ای نوظهور در جوامع بشری است. با ظهور اینترنت تفاوت فاحش بین سایر اشکال ارتباطی نظیر ارتباطات شفاهی، نوشتاری، چاپی تا حدودی از بین می‌رود (رضایی قادری، ۸۵:۱۳۹۱). چراکه استفاده از اینترنت سبب ایجاد

1 Williams

2 Karau & Williams

3 social inertia

4 Zhu & Wang

احساس تنهایی و انزوای اجتماعی می‌شود (ایرانلو، ۱۳۹۰). یا به تعبیری دیگر میان زمان استفاده از کاربران اینترنت در طول شبانه‌روز و انزوای اجتماعی رابطه‌ای معنادار و معکوس وجود دارد (محسنی و همکاران، ۷۲:۱۳۹۰). در این راستا، پژوهش محمدزاده و ربیعی (۱۳۹۱)، حاکی از تأثیر مستقیم استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی است (محمد زاده و ربیعی، ۴۱:۱۳۹۱). همچنین، یکی از متغیرهایی که بیشترین اثر را بر انزوای اجتماعی دارد، استفاده اجتماعی از اینترنت است.

استفاده اجتماعی از اینترنت با بتای ۲۴ درصد دارای تأثیر مستقیمی بر انزوای اجتماعی است (محمدزاده و ربیعی، ۴۳:۱۳۹۱). چراکه دلیل اصلی تنبلی اجتماعی متأثر از اینترنت و فضای مجازی این است که افراد در کار تیمی احساس بی‌انگیزگی می‌کنند (دامغانیان و فرتاش، ۱۳۹۵). قابل‌ذکر است که تنبلی اجتماعی اولین بار توسط یک مهندس کشاورزی به نام رینگمان^۱ (۱۹۹۷) به کار گرفته شد. نتایج تحقیق او نشان داد که افراد هنگام قرار گرفتن در یک گروه تلاش کمتری در کشیدن طناب از خود نشان می‌دهند (فیروزجائیان و شریری، ۵:۱۳۹۹).

بوجود اهمیت زیاد مسئله تنبلی اجتماعی، تاکنون تحقیق جامعی پیرامون تنبلی دانشجویان در ایران آن هم در دوران شیوع ویروس کرونا انجام نشده است. چراکه تنزل روابط اجتماعی عینی به‌نوبه خود بر احساس تنهایی تأثیرگذار است (چلبی، ۱۳۹۳). در این راستا، تنبلی اجتماعی یکی از اصلی‌ترین معضلات جامعه دانشگاهی به حساب می‌آید که عدم مقابله جدی با آن خود تأثیر بسزایی در کاهش پیشرفت تحصیلی، افت تحصیلی و مواردی از این دست خواهد داشت.

یکی دیگر از متغیرهای پژوهش اتلاف وقت است، امروزه در کشور ما بیشتر فرهنگ یقه‌سفیدی پذیرفته شده و اتلاف وقت یک امر عادی شده است و فرار کردن از کار و زحمت یک نوع زرنگی تلقی می‌شود. در واقع، اتلاف وقت و فرار کردن از کار و زحمت و تلقی آن به‌عنوان زرنگی، در فرهنگ ما به موضوعی عادی تبدیل شده است (جوادی یگانه و همکاران، ۱۳۹۰). جامعه ایرانی در یکی دو دهه اخیر، از سوی صاحب‌نظران و مسئولان موردنقد قرار گرفته و انتقادات زیادی به رفتار اجتماعی مردم وارد شده است. یکی از انتقاداتی که از سوی آنان وارد شده، «تنبلی» است. شواهد ارائه شده برای وجود تنبلی در ایران و رواج زیاد آن، قابل‌تأمل است. برخی از این شواهد از عدم تمایل به درس خواندن در دانشگاه‌ها، بهره‌وری پایین حکایت دارد.

1 Ringelman

اهمیت مسأله اینجاست که اگر روند تنبلی اجتماعی در جامعه دانشگاهیان تداوم پیدا کند و نهادینه شود، پیامدهای منفی فراوانی را بخصوص برای دانشجویان به‌عنوان آینده‌سازان جامعه به همراه خواهد داشت. تنبلی اجتماعی می‌تواند به یک معضل برای جامعه تبدیل شود، یعنی حرکت جامعه را به‌سوی پیشرفت و توسعه با کندی مواجه سازد (فیرزواجیان و مقدم، ۱۳۹۶). تنبلی، خواب زیاد و بی‌برنامه شدن در کارکردهای روزانه دانشجویان در ایام کرونا، عادت‌هایی است که ناخواسته در رفتارها جا گرفته است.

در این راستا ضرورت دارد که نهادها و مؤسسات آموزشی تحرک بخشی به فعالیت‌های علمی، روحی و جسمانی دانشجویان را در برنامه‌های آموزشی خود رعایت کنند (غرغری و حسنی، ۱۳۹۳: ۹۴). به‌طور کلی مطابق تعریف براو (۲۰۱۷)، انزوای اجتماعی با تنهایی متفاوت است که منظور از انزوای اجتماعی در بین دانشجویان عدم تماس موقت یا غیرارادی با افراد دیگر در عرصه دانشگاهی است.

همچنین مطابق تعریف وانگ (۲۰۱۸)، تنبلی اجتماعی زمانی اتفاق می‌افتد که فرد در انجام وظایف خود در یک کار گروهی قصوری کند و از مزایای کار دیگران بهره‌مند شود. در این خصوص منظور از تنبلی اجتماعی در بین دانشجویان سنجش فاکتورهایی نظیر از خودبیگانگی، عوامل فردی، عوامل فرهنگی و عوامل آموزشی است که ممکن است بر مقوله تنبلی اجتماعی در بین دانشجویان تأثیرگذار باشد. در این راستا، ضرورت تحقیق این است که با بررسی عوامل تأثیرگذار بر پدیده تنبلی اجتماعی، ابتدا پدیده انزوای اجتماعی را به‌عنوان متغیر مداخله‌گر در بین دانشجویان شناخت و سپس عواملی را که بر تنبلی اجتماعی تأثیرگذار هستند را شناسایی و راهکارهای عملی برای فائق آمدن بر این پدیده (به‌عنوان مسأله اصلی تحقیق) به دست آورد.

بنابراین، پژوهش درباره تنبلی اجتماعی در بین دانشجویان از دو جنبه نظری و کاربردی دارای اهمیت است؛ در بعد نظری دانشجویان در شرایطی باعث رشد و توسعه اخلاقی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی می‌شوند که پدیده تنبلی اجتماعی آن‌ها را تهدید نکند. همچنین در بعد عملی نیز در دنیای رقابتی امروز، رشد سرمایه‌های فکری به‌دوراز هرگونه رخوت و کاهلی از ضروریات پیشرفت علمی کشور است. چراکه از دانشجویان به‌عنوان آینده‌سازان مملکت انتظار می‌رود جهت تقویت سرمایه انسانی و حفظ آن، یکی از ضروری‌ترین اقدامات یعنی مهار انزوای اجتماعی و تنبلی اجتماعی را سرلوحه کار خود قرار دهند (حضرتی، ۱۳۹۶: ۱۱۱).

از دلایل اهمیت یافتن پدیده تنبلی اجتماعی بحث روابط اجتماعی پسا کرونایی با مؤلفه‌هایی نظیر از خودبیگانگی، عوامل فردی، عوامل فرهنگی و عوامل آموزشی است که به شکل معناداری سلامت روانی دانشجویان را متأثر می‌سازد. بنابراین مطابق مؤلفه‌های ذکر شده انتظار می‌رود دانشجویان زرنگ در مقابل دانشجویانی که دارای تنبلی اجتماعی هستند، از خودبیگانگی کمتری در دانشگاه برخوردار باشند. همچنین، یادگیری الکترونیکی^۱ شیوه‌ای برای طراحی، تدوین، ارائه و ارزشیابی آموزش است که وابستگی به زمان و مکان را کم می‌کند (جورج و میکایل^۲، ۲۰۱۱). بنابراین این عدم وابستگی زمانی و مکانی به‌عنوان یک مسأله در ایجاد تنبلی اجتماعی در بین دانشجویان قابلیت کاوش و بررسی را دارد. در این خصوص نظریاتی مثل کنترل اجتماعی لین (۲۰۰۸)، چهارچوب انتخاب عقلانی و کنش چهارگانه نظام پارسونز (جهت مسئولیت‌پذیری دانشجویان)، نظریه جامع تنبلی اجتماعی لین (۲۰۰۸) و نظریه ادراک شده برابری آدامز به لحاظ نظری بین متغیرهای تنبلی اجتماعی، هراس اجتماعی، انزوای اجتماعی و اتلاف وقت ارتباط برقرار کرده است. بنابراین مسأله اصلی تحقیق این است که تنبلی اجتماعی در بین دانشجویان برحسب مقولاتی نظیر؛ آموزش الکترونیک، اتلاف وقت و هراس اجتماعی در ایام شیوع ویروس کرونا به چه میزان است؟

سؤالات اصلی و فرعی تحقیق

سؤال اصلی؛ تنبلی اجتماعی در بین دانشجویان برحسب مقولاتی نظیر؛ آموزش الکترونیک، اتلاف وقت و هراس اجتماعی در ایام شیوع ویروس کرونا به چه میزان است؟

سؤالات فرعی

- آموزش الکترونیک به چه میزان بر انزوای اجتماعی تأثیر می‌گذارد.
- اتلاف وقت به چه میزان بر انزوای اجتماعی تأثیر می‌گذارد.
- هراس اجتماعی به چه میزان بر انزوای اجتماعی تأثیر می‌گذارد.
- آموزش الکترونیک به چه میزان بر تنبلی اجتماعی تأثیر می‌گذارد.
- اتلاف وقت به چه میزان بر تنبلی اجتماعی تأثیر می‌گذارد.
- هراس اجتماعی به چه میزان بر تنبلی اجتماعی تأثیر می‌گذارد.

1 Electronic Learning

2 Michael, & Greg

انزوای اجتماعی به چه میزان بر تنبلی اجتماعی تأثیر می‌گذارد.

۳. پیشینه تحقیق

بررسی پژوهش‌های انجام‌شده در داخل و خارج از کشور نشان می‌دهد که بین سه متغیر: تنبلی اجتماعی، انزوای اجتماعی و هراس اجتماعی به صورت مستقیم و غیرمستقیم تاکنون تحقیق و پژوهشی انجام نشده است (چه در دوران شیوع ویروس کرونا و چه قبل از آن) از این رو به بررسی پژوهش‌های انجام‌شده در خصوص هریک از متغیرها به صورت جداگانه پرداخته شد.

محبی جوقانی (۱۳۹۹)، در تحقیقی با عنوان بررسی وضعیت هراس اجتماعی ناشی از شیوع ویروس کووید ۱۹ به این نتایج دست یافتند که: بین وضعیت هراس اجتماعی ناشی از شیوع ویروس کووید ۱۹ و ویژگی‌های جمعیت شناختی تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین محمد زاده و همکاران (۲۰۱۸)، در پژوهشی به بررسی، رابطه سبک‌های شخصیتی با تنبلی اجتماعی (مطالعه موردی: دانشجویان خوابگاهی دانشگاه سراسر تبریز) پرداختند، نتایج تحقیق نشان‌دهنده ارتباط معنادار بین متغیرهای سن، وظیفه‌شناسی، برون‌گرایی، سازگاری، تجربه‌گرایی و روان رنجوری با تنبلی می‌باشد.

زارع محبی و بیرانوند (۱۳۹۶)، در تحقیقی با عنوان، تحلیل عوامل مؤثر بر تنبلی اجتماعی به این نتایج دست یافتند که نبود انگیزه پیشرفت و غضب اخلاقی در سطح خرد و بیگانگی سیاسی و عام‌گرایی در سطح کلان با 0.48 درصد تبیین، مهم‌ترین تبیین‌کننده‌های تنبلی اجتماعی در جامعه است. سلحشوری و قلی زاده (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان شناسایی تجارب جوانان از زمینه‌های فرهنگی اتلاف وقت در شهر شهرکرد، نشان داد که موارد دارای تعارض با ارزش‌ها، هنجارها، باورهای دینی و باورهای سنتی به صورت مستقیم در اتلاف وقت زنان جوان مؤثر است. واصفیان و همکاران (۱۳۹۳) نشان دادند که استفاده از رسانه‌های تلویزیون، رادیو و مشارکت در فعالیت‌های شغلی به منظور جلوگیری از اتلاف وقت تأیید شد. همچنین، یگانه و فولادیان (۱۳۹۳)، در تحقیقی با عنوان تنبلی اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن به مطالعه تنبلی اجتماعی در چارچوب نظریه انتخاب عقلانی پرداخته‌اند.

پورفرجی (۱۳۹۱)، در تحقیقی با عنوان اثربخشی درمان گروهی پذیرش و تعهد بر هراس اجتماعی دانشجویان به این نتیجه دست یافت که درمان گروهی پذیرش و تعهد، بر درمان اختلال هراس اضطراب اجتماعی در میان دانشجویان مؤثر است. همچنین، پژوهش محبی و

حیدریان (۱۳۹۰) با عنوان، تحلیل جامعه‌شناختی بیگانگی دانشجویان، بیانگر تأثیر قابل توجه عوامل سطح عوامل محیطی و سازمانی بر بیگانگی تحصیلی دانشجویان بوده است. نتایج تحقیقات جوادی یگانه و همکاران (۱۳۹۰)، نیز نشان داد که میزان تنبلی مردم در ایران ۷۸ درصد است، این در حالی است که این میانگین در میان کشورهای جهان ۴۷ درصد است. طاهری فر و همکاران (۱۳۸۹)، در تحقیقی با عنوان الگوی پیش‌بینی هراس اجتماعی در بین دانشجویان بر پایه مؤلفه‌های شناختی و رفتاری به این نتایج دست یافتند که متغیرهای کمرویی، بازداری رفتاری، سوگیری تعبیر و خود کارآمدی می‌توانند هراس اجتماعی را پیش‌بینی کنند. اگرچه ممکن است دلیل شکل‌گیری هراس همواره محیطی نباشد و برخی ویژگی‌های فردی و گروهی بر آن تأثیر بگذارد اما غالباً منشأ هراس را محیطی می‌دانند (رینهورن^۱، ۲۰۲۰). در ادامه به خاطر تأثیر هراس اجتماعی بر عضویت در گروه‌های اجتماعی، ریچ^۲ (۲۰۱۴)، در تحقیقی با عنوان تعریف راهبردهایی برای کاهش سرمایه اجتماعی، نشان داد که تنبلی اجتماعی با محدود کردن اندازه گروه کاهش می‌یابد و اگر گروه‌ها باهم یکپارچه و منسجم باشند، این اثرات بیشتر است. هامپتون^۳ و همکاران (۲۰۰۹)، در پژوهشی با عنوان "انزوای اجتماعی و فناوری‌های جدید" دریافتند که استفاده از فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی همچون تلفن همراه و اینترنت باعث انزوای اجتماعی نمی‌شوند بلکه این فناوری‌ها باعث درگیری یا مشارکت اجتماعی آن‌ها می‌شوند.

هاو لین^۴ (۲۰۱۸)، با تحقیقی در زمینه تنبلی اجتماعی و جهت‌گیری فرهنگی دانشجویان در کلاس درس، دریافت که فعالیت‌های گروهی مانند بحث گروهی و کار گروهی در کلاس‌های دانشگاهی بیشترین کاربرد را دارد. لیدمن و همکاران (۲۰۰۴)، در تحقیقی با عنوان تنبلی اجتماعی، نشان داد همان‌طور که در سطح فردی فرض شده بود، افزایش در وابستگی وظایف و کاهش در شفافیت کاری و عدالت توزیعی با افزایش وقوع تنبلی اجتماعی ارتباط دارد. ماکان (۱۹۹۴)، در مطالعه‌ای بر روی ۳۵۳ نفر از دانشجویان دارای شغل نیمه‌وقت نشان داد، احساس کنترل بر روی زمان بین بعد رفتاری مدیریت زمان و اولویت‌گذاری برای هدف‌ها از یک‌طرف و رضایت شغلی و تنش شغلی از طرف دیگر، حالت میانجی دارد.

1 Michael, & Greg

2 Rich

3 Humpton

4 Hua-Lin

۴. چهارچوب نظری تحقیق

در خصوص چهارچوب نظری می‌توان گفت که تمام مطالعات پژوهشی بر یک چارچوب مفهومی استوار هستند. در این راستا با توجه به نظریه نظام کنش چهارگانه پارسنز می‌توان گفت که چنانچه کنشگران اجتماعی بر مبنای عام‌گرایی اقدام به تصمیم‌گیری کنند، زمینه‌ساز افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی نیز خواهد شد. در غیر این صورت اگر افراد جامعه کنش‌های خود را بر اساس روابط خاص‌گرایی تعریف کنند، در انجام فعالیت‌های خود سستی کرده و انگیزه‌ای برای انجام وظایف خود به شیوه درست نخواهند داشت، که این عمل به صورت غیرمستقیم بر تنبلی اجتماعی مؤثر است. بر این اساس، تنبلی اجتماعی که قابل‌رؤیت است، می‌توان به کل مسائل اجتماعی (از جمله جامعه دانشگاهی) تعمیم داد (چوی^۱، ۲۰۱۳). کنترل ادراک‌شده زمان و رفتارهای برنامه‌ریزی‌شده و منظم موجب پیامدهای مثبت مانند خلاقیت در فرایندهای شناختی ذهن می‌شود؛ زیرا چنین تمایلات انگیزشی افراد را قادر می‌سازد تا فعالیت‌ها و برنامه‌هایشان را مطابق با منابع و فرصت‌های موجود سازماندهی کنند (غرغری و حسنی، ۲۰۰۴: ۱۰۴).

مفهوم تنبلی اجتماعی به‌عنوان کاهش تلاش فردی در کارهای گروهی، موضوعی است که در سال‌های اخیر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. با توجه به تغییرات نظام آموزشی ناشی از همه‌گیری کرونا، تحقیقات متعددی به بررسی این پدیده در محیط‌های آموزشی، به‌ویژه در نظام‌های غیرحضور و ترکیبی پرداخته‌اند.

مطالعات اخیر نشان می‌دهند که انتقال اجباری به آموزش آنلاین در دوران کرونا، تأثیر قابل‌توجهی بر رفتارهای تحصیلی دانشجویان داشته است. برای مثال، پژوهش اسمیت^۲ و همکاران (۲۰۲۲) دریافتند که دانشجویانی که پیش‌ازاین به صورت حضوری تحصیل می‌کردند، پس از مواجهه با آموزش آنلاین، سطوح بالاتری از تنبلی اجتماعی را تجربه کردند. این امر ناشی از کاهش تعاملات چهره به چهره و احساس مسئولیت‌پذیری کمتر در فضای مجازی بود.

همچنین لی^۳ و همکاران (۲۰۲۳)، در مطالعه‌ای تطبیقی بین دانشجویان دانشگاه‌های حضوری و نیمه‌حضور دریافتند که دانشجویان نظام‌های کاملاً حضور در مواجهه با آموزش آنلاین، انگیزه کمتری برای مشارکت فعال در فعالیت‌های گروهی داشتند، درحالی‌که دانشجویان دانشگاه‌های نیمه‌حضور (مانند پیام‌نور) به دلیل عادت به شیوه‌های آموزش از راه

1 Choi

2 Smith

3 Lee

دور، سازگاری بهتری نشان دادند. این یافته‌ها حاکی از آن است که تجربه پیشین دانشجویان با آموزش غیرحضور می‌تواند عاملی تعدیل‌کننده در بروز تنبلی اجتماعی باشد.

چن^۱ و همکاران (۲۰۲۴)، در مطالعه‌ای بر روی دانشجویان دانشگاه‌های باز و از راه دور دریافتند که عادت به یادگیری خودمحور و عدم وابستگی به حضور فیزیکی، باعث کاهش تنبلی اجتماعی در این گروه شده است. با این حال، در برخی موارد فقدان تعاملات اجتماعی منجر به کاهش انگیزه مشارکت در فعالیت‌های گروهی شده است.

افانسوس^۲ (۲۰۱۲)، خاطرنشان می‌کند که استفاده از اینترنت سبب ایجاد احساس بدبختی، انزوای اجتماعی، تنهایی و دوری از خانواده است. دوری از خانواده و دوستان نوعی حالت روانی است که به آن انزوای اجتماعی می‌گویند. چراکه تنهایی و از دست دادن حمایت‌های اجتماعی، دو متغیر نشان‌دهنده انزوای اجتماعی هستند (ریبعی محمدزاده، ۱۳۹۱: ۴۰).

در نظریه ادراک برابری آدامز نیز، اعتقاد بر این است که افراد وقتی احساس کنند داده‌هایی که به سازمان می‌دهند و ستانده‌هایی که از سازمان دریافت می‌کنند، با یکدیگر برابری دارند و احساس عدالت به آن‌ها دست دهد، انگیزه بیشتری دارند و به دنبال آن انگیزه پیشرفت هم به وجود می‌آید. در مقابل، هنگامی که افراد احساس می‌کنند داده‌هایشان به سازمان زیاد است، ولی ستانده‌هایشان کم است؛ یعنی احساس کنند نابرابری وجود دارد، سعی می‌کنند داده‌های خود به سازمان را کم کنند و در انجام تکالیف محوله تنبلی می‌کنند (شاه‌آبادی، ۱۳۹۷: ۹۸).

با استفاده از چارچوب انتخاب عقلانی، می‌توان برای تنبلی دو حالت در نظر گرفت. تنبلی اجتماعی حالتی است که فرد میان دو انتخاب مخیر می‌شود، یکی لذت آنی^۳ و دیگری نفعی شخصی در آینده که برای کسب آن نفع، باید از این لذت گذشت. دو حالت دارد تمديد یا کش دادن یا اطلاع وضعیت فعلی و عدم تمایل به تغییر رفتار یا وضعیت و تسویف یا انتخاب لذت آنی بر نفع فردی توسط کنشگر (جوادی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۱۳). به اعتقاد آنتونی گیدنز کنشگران اعمالی را به اجرا می‌گذارند که برایشان آرام‌بخش است.

افراد طوری رفتار می‌کنند که بدانند وقایع باب میلشان پیش می‌رود. ریمون بودن نیز در کتاب منطق اجتماعی (۱۳۶۴)، تنبلی اجتماعی را اثر منتهجه نظام وابستگی متقابل می‌داند. یعنی رفتار در سطح فردی نتیجه مطلوب دارند ولی در حالت جمعی خیر (جوادی و همکاران،

1 CHeen

2 Afunsou

3 dilemma

۱۳۸۹:۱۱۳). همچنین عناصر پایه و اصلی نظریه کلمن درباره نظام‌های اجتماعی، کنشگران و منابع یا وقایع‌اند. منابع چیزهایی هستند که کنشگران بر آن‌ها تسلط دارند و منافعی را از آن‌ها دشت می‌کنند. اصلی‌ترین ایده‌ها عبارت است از: این‌که افراد به دنبال نفع فردی بوده و به‌گونه‌ای عمل می‌کنند که گویی می‌خواهند سود حاصل از منابع و وقایع را به حداکثر برسانند. بر اساس نظریه کلمن رفتار افراد تحت تأثیر انگیزه آنان، محدودیت‌های محیطی و زمینه کنش افراد است. بر این اساس تنبلی اجتماعی به‌طور عام و تنبلی دانشگاهی به‌طور خاص کنشی است که علاوه بر این‌که انگیزه‌های فردی در آن‌ها وجود دارد، ولی در بستر و شرایط دانشگاه و محیط وسیع‌تر جامعه اتفاق می‌افتد.

برحسب نظریه تبادل هومنز، عدم تحرک فرد در فعالیت‌های فردی و گروهی علاوه بر محاسبه سود و زیان، تحت تأثیر ویژگی‌های فردی و درعین‌حال محیطی است که او را احاطه کرده است. بر این اساس در رابطه با بحث تنبلی در سطح دانشگاه دو نوع تنبلی رایج است. تنبلی در سطح فرد و تنبلی در سطح گروه. در تنبلی اجتماعی با موقعیتی روبه می‌شوند که گروه باعث می‌شود رفتار شخص تضعیف شود. به‌عبارت‌دیگر فرد در گروه تلاش کم‌تری از خود نشان می‌دهد درحالی‌که فرد در موقعیت‌های انفرادی این بی‌تحرکی را از خود نشان نمی‌دهد. این همان تنبلی اجتماعی در نظام دانشگاهی است (فیروزجائیان و شریفی مقدم، ۱۳۹۹:۱۲).

این مطالعه با اتکا به ترکیبی از نظریه‌های کلاسیک و معاصر جامعه‌شناسی، تنبلی اجتماعی (و به‌ویژه تنبلی دانشگاهی) را در سطوح فردی و جمعی تحلیل می‌کند. نظریه نظام کنش چهارگانه پارسنز به‌عنوان پایه مفهومی انتخاب شده است، چراکه ماهیت کنش‌های اجتماعی در محیط‌های ساختاری مانند دانشگاه را تبیین می‌کند. بر اساس این نظریه، اگر کنشگران (دانشجویان، اساتید و کارکنان) بر مبنای عام‌گرایی به هنجارهای کلان علمی و اخلاقی تصمیم‌گیری کنند، مسئولیت‌پذیری اجتماعی افزایش می‌یابد. در مقابل، خاص‌گرایی و اولویت‌دادن به روابط شخصی یا منافع فردی به کاهش انگیزه و سستی در انجام وظایف منجر می‌شود (پارسنز، ۱۹۵۱). در این پژوهش، شاخص‌های عام‌گرایی (مانند رعایت ضوابط آموزشی) و خاص‌گرایی (مانند جانب‌داری‌های غیرحرفه‌ای) در محیط دانشگاهی به‌عنوان متغیرهای کلیدی سنجیده شدند.

نظریه ادراک برابری آدامز نیز برای تحلیل رابطه میان «احساس عدالت» و «تنبلی» به کار گرفته شد. مطابق این چارچوب، نابرابری در ستاده‌ها و ستانده‌های ادراک‌شده (مثلاً احساس

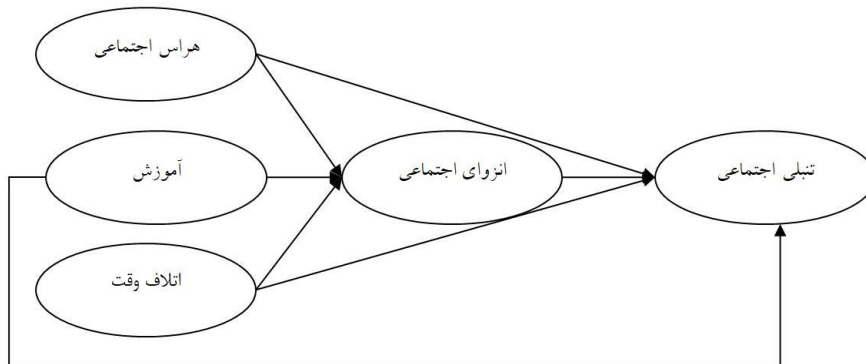
بی‌عدالتی در نمره دهی یا توزیع منابع آموزشی) می‌تواند انگیزه‌های پیشرفت را تضعیف و رفتارهای اجتنابی مانند تنبلی را تشدید کند (آدامز، ۱۹۶۵). در این مطالعه، داده‌های کمی از مصاحبه با دانشجویان نشان داد که احساس نابرابری در برخورداری از امکانات آموزشی، با کاهش مشارکت در فعالیتهای کلاسی مرتبط است.

از سوی دیگر، نظریه انتخاب عقلانی (هومنز، ۱۹۵۸) به‌عنوان مکمل نظریه‌های پیشین استفاده شد تا کنش‌های فردی در محیط دانشگاهی را در چارچوب محاسبه سود و زیان تبیین کند. مطابق این رویکرد، تنبلی دانشگاهی زمانی رخ می‌دهد که فرد «لذت آنی» (مانند استراحت یا فعالیتهای غیردرسی) را بر «منافع آنی» (مانند پیشرفت علمی) ترجیح دهد. این نظریه در طراحی پرسشنامه پژوهش حاضر کاربرد داشت، به‌طوری‌که گویه‌هایی مانند «تمایل به تأخیر انداختن تکالیف» بر اساس مفاهیم عقلانیت ابزاری طراحی شدند.

نظریه وابستگی متقابل ریمنون بودن (۱۹۶۴) و نظریه ساختاربنندی گیدنز (۱۹۸۴)، نیز برای توضیح تنبلی در سطح گروهی استفاده شدند. بر اساس این دیدگاه‌ها، نظام دانشگاهی به‌عنوان یک ساختار اجتماعی، از طریق قواعد نانوشته (مانند هنجارهای گروهی) بر رفتار افراد تأثیر می‌گذارد. برای مثال، یافته‌های کمی این پژوهش نشان داد که در کارگروهی، کاهش تلاش فردی (به دلیل اتکا به دیگران) ۳۰٪ بیشتر از موقعیت‌های انفرادی است. این نتیجه، همسو با پیش‌بینی نظریه تنبلی اجتماعی لاتانه (۱۹۷۹) درباره کاهش مسئولیت‌پذیری در گروه‌های بزرگ است.

نظریه کلمن (۱۹۹۰)، درباره نظام‌های اجتماعی نیز به ما کمک کرد تا تنبلی دانشگاهی را نه صرفاً به‌عنوان یک انتخاب فردی، بلکه به‌عنوان پدیده‌های چند سطحی تحلیل کنیم که تحت تأثیر تعاملات بین کنشگران (دانشجویان)، منابع (امکانات آموزشی) و ساختارهای کلان (سیاست‌های دانشگاه) شکل می‌گیرد. در بخش بحث مقاله، از این چارچوب برای تبیین نقش «سیاست‌های انضباطی سست» و «فقدان سیستم پایش عملکرد» در تشدید تنبلی استفاده شد. نظریه ادراک کنترل رفتاری و نظریه پیامدهای روانی اینترنت (افانسوس، ۲۰۱۲) نیز به ترتیب برای بررسی نقش برنامه‌ریزی زمان و تأثیر انزوای دیجیتال بر تنبلی دانشگاهی به کار رفتند. ترکیب این نظریه‌ها به پژوهش حاضر کمک کرد تا تنبلی دانشگاهی را در چهارچوبی چندبعدی (فردی، گروهی، ساختاری) بررسی کند. این رویکرد ترکیبی، امکان تعمیم نتایج به سایر مسائل اجتماعی (مانند کم‌کاری در سازمان‌ها) را نیز فراهم می‌کند، همان‌گونه که چوی

(۲۰۱۳) به آن اشاره کرده است. بنابراین از تلفیق نظریات ذکر شده برای اتکای نظری فرضیات استفاده شده است. در این راستا و بر اساس پیشینه و چارچوب مفهومی ارائه شده مدل نظری و فرضیات تحقیق به شکل زیر خواهد بود.

نمودار ۱. مدل نظری تحقیق

۵. فرضیات پژوهش

- آموزش الکترونیک بر انزوای اجتماعی تأثیر می‌گذارد.
- اتلاف وقت بر انزوای اجتماعی تأثیر می‌گذارد.
- هراس اجتماعی بر انزوای اجتماعی تأثیر می‌گذارد.
- آموزش الکترونیک بر تنبلی اجتماعی تأثیر می‌گذارد.
- اتلاف وقت بر تنبلی اجتماعی تأثیر می‌گذارد.
- هراس اجتماعی بر تنبلی اجتماعی تأثیر می‌گذارد.
- انزوای اجتماعی بر تنبلی اجتماعی تأثیر می‌گذارد.

۶. چهارچوب مفهومی متغیرها

اتلاف وقت: یک پدیده چندبعدی است اگرچه در سطح خرد توسط افراد و در سطح کلان توسط مسئولان جامعه تشدید می‌شود ولی ریشه‌های فرهنگی، تاریخی، اجتماعی و اقتصادی دارد. پیشگیری از آن نیاز به همت ملی مداوم و مستمر دارد. در این تعریف رسانه‌ها، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه و حتی باورهای سنتی در مقوله اتلاف وقت تأثیرگذار هستند (لشکری، ۲۰۰۴).

تنبلی اجتماعی: تنبلی اجتماعی زمانی اتفاق می‌افتد که یک فرد در انجام وظایف خود در یک کار گروهی قصور می‌کند و از تلاش‌های دیگران سوءاستفاده کرده و انجام بخش زیادی از وظایفش را بر دوش دیگران می‌گذارد، اما درعین حال، از مزایای حاصل از کار گروهی، بدون تناسب با تلاش خود بهره‌مند می‌شود که این مسائل به از خودبیگانگی افراد و تأثیرات فرهنگی و آموزشی بر مقوله تنبلی اجتماعی مربوط می‌شود (وانگ^۱، ۲۰۱۸). دلیل اصلی تنبلی اجتماعی این است که افراد در کار تیمی احساس بی‌انگیزگی می‌کنند، زیرا فکر می‌کنند تلاش آن‌ها در نظر گرفته نخواهد شد (دامغانیان و همکاران، ۱۳۹۴). تنبلی به معنای تن‌پروری، بی‌کارگی، کاهلی و اهمال و سستی به‌کاررفته است (مشیری، ۱۳۷۸). برخی جامعه‌شناسان «تنبلی اجتماعی^۲» و «کرختی و رخوت اجتماعی^۳» را مترادف دانسته و رشد کند حرکت اجتماع را «تنبلی اجتماعی» نامیده‌اند.

هراس اجتماعی: اضطراب در حالت شدید به اختلالی به نام اضطراب یا هراس اجتماعی تبدیل می‌شود که علائم مشخص آن عبارتند از: ترس از ارزیابی منفی، ضعف اراده فردی، افسردگی اجتماعی و شکست تحصیلی در موقعیت‌های اجتماعی است. عملکرد فرد در این موقعیت‌ها ممکن است موجب شرمساری فرد شود، رویارویی یا پیش‌بینی رؤیایی با این موقعیت‌ها که موجب ایجاد پاسخ اضطرابی فوری می‌شود، فرد متوجه غیرمنطقی بودن ترس خود است، این حالت موجب اجتناب از چنین موقعیت‌هایی می‌شود یا اینکه این موقعیت‌ها با وحشت زیاد تحمل می‌شود (دریفوس^۴، ۲۰۰۴).

انزوای اجتماعی: انزوای اجتماعی وضعیت عدم ارتباط کامل یا تقریباً کامل بین یک فرد و جامعه است. این وضعیت با تنهایی متفاوت است که نشان‌دهنده عدم تماس موقت و غیرارادی است. انزوای اجتماعی ممکن است معضلی برای افراد در هر سنی باشد، هرچند احتمال این‌که علائم بر اساس گروه سنی، موفقیت یا عدم توفیق افراد، هنجارها و هویت اجتماعی متفاوت باشد وجود دارد (براو^۵، ۲۰۱۷). در این راستا، پیامدهای انزوای اجتماعی، اغلب به کاهش روابط حمایتی عاطفی، عدم میل به موفقیت، بی‌قدرتی، بی‌هنجاری و گسست هویتی اشاره دارد.

۷. اهداف پژوهش

1 wang

2 laziness social

3 inertia social

4 derifous

5 Bhruv

هدف اصلی

بررسی تنبلی اجتماعی در بین دانشجویان برحسب مقولاتی نظیر؛ آموزش الکترونیک، ائتلاف وقت و هراس اجتماعی در ایام شیوع ویروس کرونا

هدف فرعی

- شناسایی میزان تأثیر آموزش الکترونیک بر انزوای اجتماعی دانشجویان
- شناسایی میزان تأثیر ائتلاف وقت بر انزوای اجتماعی دانشجویان
- شناسایی میزان تأثیر هراس اجتماعی بر انزوای اجتماعی دانشجویان
- شناسایی میزان تأثیر آموزش الکترونیک بر تنبلی اجتماعی دانشجویان
- شناسایی میزان تأثیر ائتلاف وقت بر تنبلی اجتماعی دانشجویان
- شناسایی میزان تأثیر هراس اجتماعی بر تنبلی اجتماعی دانشجویان
- شناسایی میزان تأثیر انزوای اجتماعی بر تنبلی اجتماعی دانشجویان

۸. روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از حیث متدولوژی، جزء تحقیقات توصیفی است که جهت گردآوری داده‌های لازم، از روش پیمایش استفاده شد. جامعه آماری این تحقیق کلیه دانشجویان دانشگاه پیام نور استان خوزستان، با معیارهایی نظیر حداقل ترم ۴ مقطع کارشناسی و حداقل دارای ۲۰ سال سن است. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش، از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری (PIS) و واریانس ترکیبی استفاده خواهد شد. متغیر وابسته عبارت است از: تنبلی اجتماعی و متغیرهای مستقل پژوهش شامل: هراس اجتماعی، ائتلاف وقت و آموزش الکترونیک است. همچنین متغیر مداخله‌گر انزوای اجتماعی است. هر شاخص دارای ۴ گویه و مجموعاً ۲۰ گویه استخراج خواهد شد. برای سنجش اعتبار پرسشنامه، از شاخص روایی ملاک در راستای تحلیل عاملی مدل تحقیق استفاده شد که مقدار آزمون شاخص KMO^۱ بیانگر متفاوت بودن اندیکاتورها با مقدار بار عاملی^۲ است که خود گویای واقعی و مناسب بودن ابزار تحقیق با استفاده از گویه‌های خود ارزیاب است. در این راستا هیر و همکاران (۲۰۱۳)، بیان کردند که اندازه نمونه مناسب

۱ کیزر و مایر

2 Eigenvalue

(SEM¹) بین ۱۰۰-۲۰۰ نمونه خواهد بود که نمونه تحقیق این پژوهش، دانشجویان دانشگاه پیام نور استان خوزستان با بیش از این تعداد و مناسب ارزیابی می‌شود. همچنین پرسشنامه به‌صورت آنلاین با استفاده از بستر اینترنتی «گوگل فرم» بین ۵۴۰ دانشجوی توزیع شد. در ادامه برحسب این معیارها، نمونه واقعی به دست خواهد آمد تا داده‌های لازم بر اساس پاسخگویی نمونه آماری مدنظر جمع‌آوری شود. در مجموع تعداد کل پرسشنامه‌ها ۳۸۴ نمونه خواهد بود که توسط دانشجویان دانشگاه پیام نور استان خوزستان به‌عنوان نمونه نماینده از کل جامعه آماری ۱۴۵۰۰ نفری دانشجویان دانشگاه پیام نور استان خوزستان تکمیل شد.

در ادامه برای متغیر «تنبلی اجتماعی» از چهار شاخص: از خودبیگانگی، عوامل فردی، عوامل فرهنگی و عوامل آموزشی استفاده شد. برای متغیر «اتلاف وقت» از چهار شاخص: رسانه‌ها، هنجاری، ارزشی و باور سنتی و جهت «آموزش الکترونیک» از چهار شاخص: ارزشیابی، فناوری، ملاحظات اخلاقی و خدمات پشتیبانی استفاده شد. همچنین «انزوای اجتماعی» شامل چهار شاخص: عدم میل به موفقیت، بی‌قدرتی، بی‌هنجاری و از گسست هویتی است.

۹. یافته‌ها

توصیف داده‌های تحقیق از طریق پاسخگویان صورت پذیرفت. اطلاعات دموگرافیک پاسخگویان بر اساس متغیر جنسیت، زنان ۶۱ درصد و مردان ۳۹ درصد نمونه آماری را تشکیل دادند بررسی سن پاسخگویان نشان داد که ۶۹ درصد بین ۱۸ تا ۲۲ سال هستند، ۲۲ درصد بین ۲۳ تا ۳۰ سال، ۹ درصد پاسخگویان دانشجویان دارای سن بالاتر از ۳۰ سال هستند. از نظر مقطع تحصیلی ۸۴ درصد کارشناسی و ۱۶ درصد از پاسخگویان در مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد اشتغال به تحصیل داشته‌اند. همچنین از نظر سطح درآمد پاسخگویان، ۲۸ درصد از دانشجویان عنوان کردند که فاقد هرگونه درآمد هستند و از نظر هزینه تحصیلی کاملاً متکی به خانواده هستند. همچنین بر اساس یافته‌ای تحقیق می‌توان عنوان کرد که شاخص تنبلی اجتماعی (۹,۱۸) در مقایسه با شاخص انزوای اجتماعی (۱۰,۱۲) در بین دانشجویان از وضعیت بهتری برخوردار است.

1 standard error of the mean

جدول ۱. آزمون روایی و پایایی (منبع؛ یافته‌های پژوهش)

متغیرها	AVA ^۱	پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ	توضیحات
آموزش الکترونیک	۰/۶۱۹	۰/۸۱۹	۰/۷۸۲	معتبر و قابل اعتماد
انزوای اجتماعی	۰/۶۲۲	۰/۸۱۱	۰/۸۱۳	معتبر و قابل اعتماد
اتلاف وقت	۰/۵۸۹	۰/۸۴۲	۰/۸۵۳	معتبر و قابل اعتماد
هراس اجتماعی	۰/۶۴۵	۰/۷۹۶	۰/۷۲۹	معتبر و قابل اعتماد
تنبلی اجتماعی	۰/۷۹۸	۰/۷۴۱	۰/۷۱۱	معتبر و قابل اعتماد

۹-۱. آزمون مدل ساختاری (مدل داخلی ارزیابی)^۲جدول ۲. مقدار آر-اسکوآر^۳ (منبع؛ یافته‌های پژوهش)

متغیر	R-SQUARE	R-square Adjusted
تنبلی اجتماعی	۰/۷۴۱	۰/۷۱۹
انزوای اجتماعی	۰/۸۱۵	۰/۸۲۳

ارزیابی مدل درونی با هدف تعیین متناسب بودن مدل R2 در راستای قدرت و ضعف تأثیر متغیرهای ایجاد شده بر همدیگر است که وضعیت متغیرهای تحقیق را نسبت به همدیگر نشان می‌دهد. بر اساس نظریه چاین (۱۹۹۸)، مقدار R2 اگر ۰/۸۲۰ و بزرگتر باشد قوی ارزیابی می‌شود و اگر این مقدار ۰/۷۳۱ باشد، متوسط رو به بالا در نظر گرفته می‌شود. مقدار R2 هرکدام از متغیر درون‌زا در جدول بالا ارائه شده است. بر اساس جدول شماره ۲، متغیر تنبلی اجتماعی با ابعاد: از خودبیگانگی، عوامل فردی، عوامل فرهنگی و عوامل آموزشی مقدار ۰/۷۴۱ است به این معنی که ۷۴٫۱ درصد از متغیر تنبلی اجتماعی را می‌توان توسط متغیرهای هراس اجتماعی (با گویه‌های نظیر عملکرد تحصیلی، ترس از ارزیابی، ضعف اراده فردی و افسردگی اجتماعی)، اتلاف وقت (رسانه، هنجار، ارزش، باور سنتی) و آموزش الکترونیک (ارزشیابی، فناوری، ملاحظات اخلاقی و خدمات پشتیبانی) با نقش واسطه‌گری متغیر انزوای اجتماعی (عدم میل به موفقیت، بی‌قدرتی، بی‌هنجاری و گسست هویتی) در سطح R2 ۰/۸۱۵ پیش‌بینی کرد. به معنای دیگر، دیگر تأثیرات توسط متغیرهای خارج از پژوهش توضیح داده می‌شود.

1 Average Variance Extracted

2 Structural Model Test (Inner Model Evaluation)

3 R Square

۲-۹. برآورد ضرایب مسیر^۱

جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که از هفت رابطه علی بین متغیرهای برون‌زا و متغیرهای درون‌زا، یک رابطه وجود دارد (اتلاف وقت و تنبلی اجتماعی) که در سطح ۰/۰۵ و با ارزش آماری کمتر از ۱/۹۶ قابل توجه نیست (فرضیه رد شده است). در همین حال، شش رابطه علی بین متغیرهای برون‌زا و متغیرهای درون‌زا در سطح ۰/۰۵ و با ارزش آماری بیشتر از ۱/۹۶ وجود دارد که قابل توجه هستند (فرضیات پذیرفته شده‌اند).

جدول ۳. ضرایب مسیر (منبع؛ یافته‌های پژوهش)

اطلاعات	P-Value	آماره T ^۳	ضرایب	تحلیل مسیر بین متغیرها ^۲
معنادار	۰/۰۲۱	۲/۸۷۱	۰/۱۴۴	آموزش الکترونیک ← انزوای اجتماعی
معنادار	۰/۰۰۰	۲/۱۲۱	۰/۲۱۱	اتلاف وقت ← انزوای اجتماعی
معنادار	۰/۰۳۰	۵/۲۵۴	۰/۲۴۱	هراس اجتماعی ← انزوای اجتماعی
معنادار	۰/۰۰۰	۲/۳۱۴	۰/۵۱۲	آموزش الکترونیک ← تنبلی اجتماعی
بی‌معنا	۰/۳۲۴	۰/۵۱۲	۰/۰۲۰	اتلاف وقت ← تنبلی اجتماعی
معنادار	۰/۰۰۳	۸/۱۴۶	۰/۵۳۶	هراس اجتماعی ← تنبلی اجتماعی
معنادار	۰/۰۰۰	۲/۲۳۱	۲/۳۱۲	انزوای اجتماعی ← تنبلی اجتماعی

میانگین مجموع مربعات خطا (RMSE^۴)، یک نوع خطا در رگرسیون آماری است. بنابراین خلاصه دستور Pls- Predict مشخص می‌کند که تنبلی اجتماعی برحسب متغیرهای مستقل مورد بحث (۰،۱۸۴) و انزوای اجتماعی (۰،۲۱۱) کمترین فاصله ممکن را دارند. یعنی بهترین موقعیت خطوط متغیرهای انزوای اجتماعی و تنبلی اجتماعی، یعنی کمترین مقدار ممکن RMSE است. پس ایجاد DEM در این متغیرها از دقت مناسب برخوردار است. همچنین مقدار مطلق خطا (MAE^۵)، منوط به دو متغیر انزوای اجتماعی و تنبلی اجتماعی با مقادیر به ترتیب ۰،۳۱۸۵ و ۰،۰۴۲ حاصل شد، این تفاوت میزان پیش‌بینی از واقعیت در هر دو متغیر به ترتیب برابر با ۰،۳۲۸ و ۰،۵۶۸ بر اساس دستورالعمل Q2-PREDICT به شکل مناسب است.

1 Estimate for Path Coefficients

2 Between Variables Path

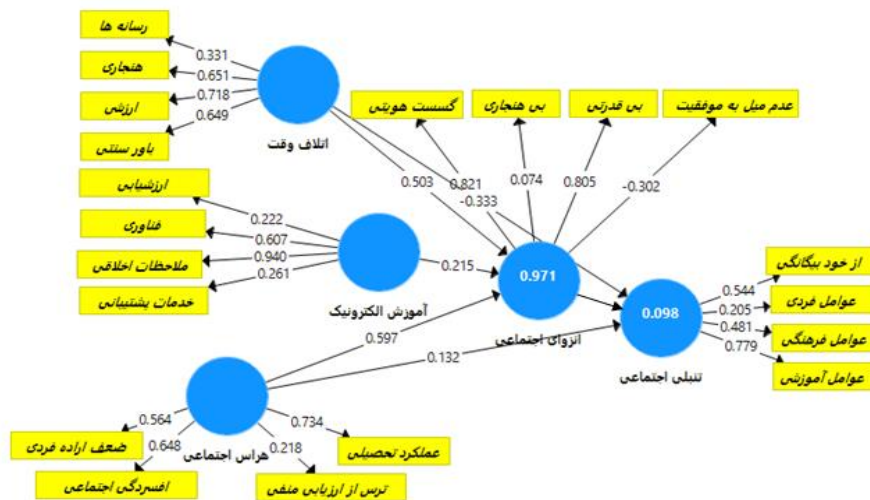
3 t Statistics

4 Root mean square error

5 Mean absolute error

جدول ۴. خلاصه پیش‌بینی دو متغیر اصلی انزوای اجتماعی و تنبلی اجتماعی
(منبع؛ یافته‌های پژوهش)

نام متغیر	RMSE	MAE	Q2-PREDICT
انزوای اجتماعی	۰/۲۱۱	۰/۳۱۸	۰/۳۲۸
تنبلی اجتماعی	۰/۱۸۴	۰/۰۴۲	۰/۵۶۸

نمودار ۲. معادلات ساختاری تنبلی اجتماعی برحسب متغیرهای مستقل و مداخله‌گر
(منبع؛ یافته‌های پژوهش)

مدل معادلات ساختاری (PLS) در مدل شماره (۲)، بیانگر این مطلب است که عامل تنبلی اجتماعی در دوران شیوع کرونا با متغیرهای، هراس اجتماعی، اتلاف وقت، آموزش الکترونیک و انزوای اجتماعی مرتبط است. بنابراین عوامل ذکرشده در دوران شیوع کرونا برحسب مدل، مجموعاً دارای ضریب تعیین‌کنندگی بالا (۰/۹۷۱) است. همچنین در این مدل تنبلی اجتماعی متأثر از عامل افت تحصیلی در دوران شیوع کرونا نیست.

نتیجه‌گیری و یافته‌ها

از هفت رابطه علی بین متغیرهای برون‌زا و متغیرهای درون‌زای پژوهش، رابطه بین اتلاف وقت و تنبلی اجتماعی قابل تأیید نیست، یعنی تنبلی اجتماعی متأثر از عامل افت تحصیلی در دوران

شیوع کرونا نیست. شش رابطه علی بین متغیرهای برون‌زا و متغیرهای درون‌زا نظیر ارتباط بین متغیرهای هراس اجتماعی، آموزش الکترونیک و انزوای اجتماعی با متغیر وابسته تنبلی اجتماعی قابل تأیید و دارای ارتباط هستند. در این راستا نتایج پژوهش می‌تواند به‌عنوان پایه‌ای برای طراحی راهبردهای مقابله‌ای برای کاهش تنبلی اجتماعی دانشجویان در یک فضای علمی و آموزشی جهت میل به ترقی مؤثر باشد. در جامعه‌ای که تنبلی اجتماعی رواج دارد افراد و خاصه جامعه دانشگاهی عادت خواهند کرد که کار امروز را به فردا واگذار کنند.

بنابراین برای میل به موفقیت و پیشرفت بایستی این عادات‌واره‌های ذهنی را کم‌رنگ و اشخاص را به سمت تلاش واقعی خودشان سوق داد. اگر بخواهیم رسالت دانشگاهی را با تلاش علمی دانشجویان همگام کنیم، باید تلاش واقعی و علمی دانشجویان در راستای نظریه تبادل و بر اساس پارامتر هزینه و پاداش صورت پذیرد. بنابراین جهت برون‌رفت از وضعیت عقب‌ماندگی کشور از این بلیه نوظهور نیاز به درمان فوری و جدی وجود دارد. نتایج این یافته‌ها با نظریات فیروزجائیان و همکاران (۱۳۹۹)، در بخش پیشینه تحقیق همخوانی دارد.

همچنین با استفاده از چارچوب انتخاب عقلانی، می‌توان برای تنبلی دو حالت در نظر گرفت. تنبلی اجتماعی حالتی است که فرد میان دو انتخاب مخیر می‌شود، یکی لذت آنی ۱ و دیگری نفعی شخصی در آینده که برای کسب آن نفع، باید از این لذت گذشت. دو حالت دارد تمدید یا کش دادن یا اطاله وضعیت فعلی و عدم تمایل به تغییر رفتار یا وضعیت و تسویف یا انتخاب لذت آنی بر نفع فردی توسط کنشگر که طبق نتایج این پژوهش شق دومی بر اولی، اولی تر و خود زمینه شیوع تنبلی اجتماعی در بین دانشجویان است که نتایج به‌دست‌آمده با نظریات رضایی قادی (۱۳۹۱)، محمدزاده و همکاران (۱۳۹۱) و دامغانیان و همکاران (۱۳۹۴) همخوانی دارد.

تنبلی اجتماعی می‌تواند عامل بی‌مسئولیتی در جامعه و دانشگاه باشد. راه‌حل پیشنهادی کاهش تنبلی در تقویت آموزش آکادمیک بخصوص برای دانشجویان تازه‌وارد برای مقابله با رفتارهای ناخواسته ایام کرونا است. بنابراین بی‌توجهی به روابط اجتماعی پسا‌کرونا می‌تواند منجر به انزوای اجتماعی و کاهش سلامت روحی دانشجویان شود. در این راستا لازم است در میزان انزوای اجتماعی دانشجویان مطالعه ثانویه به عمل آید تا فاکتورهایی نظیر احساس ناامنی و تهی شدن هویتی در ایام کرونا به‌صورت ملموس مورد بررسی قرار گیرد. همچنین

استفاده از اینترنت موجب کاهش ارتباط فرد با خانواده و کوچک شدن حلقه اجتماعی پیرامون فرد و افزایش احساس تنهایی و افسردگی است.

افاسونو^۱ (۲۰۱۲)، خاطرنشان می‌کند که استفاده از اینترنت سبب ایجاد احساس بدبختی، انزوای اجتماعی، تنهایی، دوری از خانواده و به‌طور کلی کاهش سلامت روانی است. تنهایی و از دست دادن حمایت‌های اجتماعی، دو متغیر نشان‌دهنده انزوای اجتماعی هستند. هرچند که یافته‌های کروات (۲۰۱۱) و هامپتون (۲۰۰۹)، با نتایج این فرضیه در تخالف است، چون بیان کردند که فناوری‌های نوین ارتباطی مثل اینترنت باعث انزوای اجتماعی نمی‌شوند.

مطابق یافته‌های تحقیق، رابطه بین اتلاف وقت و تنبلی اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور استان خوزستان تأیید نشده است. چراکه زمینه‌های اتلاف وقت در راستای مطالعات سلحشوری و همکاران (۱۳۹۶) و داود زاده و همکاران (۱۳۸۷)، بیشتر ریشه در مواردی مثل ضد ارزش، ضد هنجار، ضد باورهای دینی، باورهای سنتی و آموزه‌های رسانه به‌صورت مستقیم در اتلاف وقت و عامل فرهنگی در زندگی دانشجویان (آداب‌ورسوم اجتماعی، فرهنگ همالان) دارد. همچنین، وضعیت بیماری دوران شیوع کرونا و مرگ‌ومیر گسترده ناشی از آن با خود هراس اجتماعی به دنبال دارد و در تکمیل آن باید گفت بین وضعیت هراس اجتماعی خلق‌شده ناشی از شیوع ویروس کووید ۱۹ با تنبلی اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد و تقویت تعهدپذیری دانشجویان نیز بر مداوای هراس اجتماعی تأثیرگذار است.

هراس و نگرانی در ایام شیوع کرونا خود را بیشتر نمایان ساخته است و ویژگی‌های شخصی و خانوادگی دانشجویان و شرایط محیطی آن را تقویت کرده است. همچنین عدم تحرک فرد در فعالیت‌های فردی و گروهی علاوه بر محاسبه سود و زیان، تحت تأثیر ویژگی‌های فردی و درعین حال محیطی است که او را احاطه کرده است که نتایج این مطالعات با یافته‌های رینهورن (۲۰۲۰)، پور فرج (۱۳۹۰) و محبی جوقانی (۱۳۹۹)، در بخش پیشینه تحقیق مطابقت دارد.

فعالیت‌های حضوری در دانشگاه، کاربرد و عملکرد بهتری نسبت به سطح انفرادی و مجازی دارد، چون در صورت حضوری بودن کلاس‌های درسی همکاری متقابل بیشتر می‌شود، بنابراین این نوع رهیافت کنش متقابل عینی برای تنبلی اجتماعی از قدرت بازدارندگی برخوردار است و می‌توان گفت دانشجویانی که گرایش به کار گروهی در فعالیت‌های حضوری دارند کمتر دچار تنبلی می‌شوند. چون آموزش الکترونیک در ایام شیوع کرونا باعث کاهش ارتباطات متقابل نمادین، کاهش پهنای باند

تعاملات اجتماعی رودررو می‌شود و ممکن است با افزایش افسردگی و احساس تنهایی همراه باشد. همچنین با توجه به نظریه نظام کنش چهارگانه پارسنز می‌توان گفت که چنانچه کنشگران اجتماعی بر مبنای عام‌گرایی که در قالب انتظارات نقشی و الگوهای هنجاری نمایان است اقدام به تصمیم‌گیری کنند، زمینه‌ساز افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی نیز خواهد شد. در غیر این صورت اگر افراد جامعه کنش‌های خود را بر اساس روابط خاص‌گرایی تعریف کنند، در انجام فعالیت‌های خود سستی کرده و انگیزه‌ای برای انجام وظایف خود به شیوه درست را نخواهند داشت، که این عمل به صورت غیرمستقیم بر تنبلی اجتماعی مؤثر است که نتایج یافته‌های این بخش با نظریات هاو لین (۲۰۰۸) و درفوس (۲۰۰۴)، در بخش چهارچوب نظری مطابقت دارد.

عامل تنبلی اجتماعی به ترتیب با تأثیر فاکتورهایی نظیر از خودبیگانگی، عوامل آموزشی، عوامل فرهنگی و عوامل فردی در دوران شیوع ویروس کرونا با متغیرهای هراس اجتماعی، آموزش الکترونیک و انزوای اجتماعی در بین دانشجویان مرتبط است و این عوامل، مجموعاً دارای ضریب تعیین‌کنندگی بالایی در مدل پژوهش بودند. همچنین، مبحث اینترنت و فضای مجازی بخصوص در ایام شیوع کرونا برای جامعه دانشگاهی بسیار حائز اهمیت است، چراکه اینترنت شبه روابط اجتماعی را برای برگزاری کلاس‌های آنلاین فراهم کرده است، در این راستا وضعیت تنبلی اجتماعی دانشجویان به خاطر کم شدن تلاش‌های گروهی و عدم قرار گرفتن در گروه‌های کلاسی و حذف رقابت عینی مورد توجه قرار گرفته است. چراکه تنبلی اجتماعی بخصوص در ایام شیوع ویروس کرونا از معضلات جامعه دانشگاهی است و ادامه این روند در حال و آینده منجر به عدم پیشرفت تحصیلی، عدم تمایل به مطالعه کتب غیردرسی، دقت پایین، میزان بالای استفاده از شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی به جای پژوهش و کتاب‌خوانی، افت تحصیلی، عدم امکان واقعی بروز استعداد و توانمندی‌های فردی خواهد شد. تنبلی اجتماعی بعضاً ریشه در سبک آموزشی پیشاکرونايي هم دارد.

همچنین در راستای نتیجه‌گیری منطبق با چهارچوب نظری و فرضیات تحقیق، به تحلیل هر یک از فرضیات پرداخته شد و نتایج با تکیه بر نظریه‌های مطرح‌شده در مقاله تفسیر شد.

۱. تأثیر آموزش الکترونیک بر انزوای اجتماعی: بر اساس نظریه‌های اجتماعی، آموزش الکترونیک می‌تواند به کاهش تعاملات اجتماعی منجر شود و در نتیجه احساس انزوا را افزایش دهد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که دانشجویانی که بیشتر از آموزش

- الکترونیک استفاده می‌کنند، احساس انزوا و جدایی بیشتری را تجربه می‌کنند. این نتیجه با نظریه پارسنز همخوانی دارد که بر تأثیر ساختارهای اجتماعی بر رفتار فرد تأکید دارد.
۲. تأثیر اتلاف وقت بر انزوای اجتماعی: اتلاف وقت به معنای عدم استفاده مؤثر از زمان و منابع است که می‌تواند منجر به کاهش فرصت‌های اجتماعی و تعاملات بین فردی شود. نتایج نشان داد که دانشجویانی که زمان بیشتری را به فعالیت‌های غیرمفید اختصاص می‌دهند، بیشتر احساس انزوا می‌کنند. این امر با نظریه ادراک برابری آدامز نیز مرتبط است که نابرابری در نتایج و ستانده‌ها را به‌عنوان عاملی برای کاهش انگیزه و افزایش رفتارهای اجتنابی معرفی می‌کند.
۳. تأثیر هراس اجتماعی بر انزوای اجتماعی: هراس اجتماعی به‌عنوان یک مانع برای تعاملات اجتماعی عمل می‌کند و می‌تواند منجر به انزوای فردی شود. یافته‌ها نشان داد که دانشجویانی که دچار هراس اجتماعی هستند، تمایل کمتری به مشارکت در فعالیت‌های گروهی دارند و این امر باعث افزایش احساس انزوا در آنان می‌شود. این نتیجه با نظریه وابستگی متقابل ریمون بودن همخوانی دارد که بر تأثیر قواعد نانوشته اجتماعی بر رفتار فرد تأکید دارد.
۴. تأثیر آموزش الکترونیک بر تنبلی اجتماعی: آموزش الکترونیک، با فراهم آوردن شرایط راحت‌تر برای یادگیری، ممکن است به تنبلی اجتماعی منجر شود. نتایج تحقیق نشان داد که دانشجویانی که بیشتر از آموزش الکترونیک استفاده می‌کنند، تمایل بیشتری به تنبلی و کاهش تلاش در فعالیت‌های گروهی دارند. این امر با نظریه انتخاب عقلانی هومنز و کلمن نیز مرتبط است که در آن فرد لذت آنی را بر منافع آتی ترجیح می‌دهد.
۵. تأثیر اتلاف وقت بر تنبلی اجتماعی: اتلاف وقت به‌طور مستقیم با تنبلی اجتماعی مرتبط است. یافته‌ها نشان دادند که دانشجویانی که زمان خود را به فعالیت‌های غیرمفید اختصاص می‌دهند، بیشتر از دیگران دچار تنبلی اجتماعی می‌شوند. این نتیجه نیز با نظریه‌های ساختاری مانند نظریه گیدنز درباره ساختاربندی سازگار است که بر تعاملات میان کنشگران تأکید دارد.
۶. تأثیر هراس اجتماعی بر تنبلی اجتماعی: هراس اجتماعی نه‌تنها موجب انزوای فردی می‌شود بلکه می‌تواند انگیزه فرد را برای شرکت در فعالیت‌های گروهی کاهش دهد و منجر به

تنبلی اجتماعی شود. نتایج تحقیق نشان داد که دانشجویان با هراس اجتماعی بالا، تمایل کمتری به مشارکت فعال در گروه‌ها دارند.

۷. تأثیر انزوای اجتماعی بر تنبلی اجتماعی: انزوای اجتماعی به‌عنوان یک عامل کلیدی در ایجاد تنبلی اجتماعی شناخته شده است. یافته‌ها نشان دادند که احساس انزوا با کاهش انگیزه برای مشارکت در فعالیت‌های گروهی ارتباط مستقیم دارد. این ارتباط با نظریه‌های کلاسیک جامعه‌شناسی مانند نظریه پارسنز و نظریه وابستگی متقابل ریمون بودن قابل تبیین است.

در مجموع، این تحقیق نشان می‌دهد که عوامل مختلفی از جمله آموزش الکترونیک، اتلاف وقت، هراس اجتماعی و انزوای اجتماعی به‌طور مستقیم بر تنبلی اجتماعی دانشجویان تأثیرگذار هستند. این نتایج نیازمند توجه بیشتر دانشگاه‌ها به سیاست‌های آموزشی و اجتماعی است تا بتوانند از بروز تنبلی اجتماعی جلوگیری کنند و محیطی سالم‌تر برای یادگیری فراهم آورند. چراکه مطالعات پسینی نشان می‌دهد که عدم توسعه کشور ریشه در کم‌کاری و عدم مسئولیت‌پذیری دارد. بنابراین حتی در کوتاه‌مدت تنبلی اجتماعی می‌تواند حرکت علمی جامعه را به‌سوی پیشرفت و آبادانی با محدودیت‌های ساختاری مواجه سازد. بنابراین تنبلی اجتماعی مدنظر پژوهش حاضر برخلاف تحقیقات مشابه پیشین از سنخ شرایط روحی و اجتماعی متأثر از بیماری کووید ۱۹ بوده است تا بر این اساس با یک نگاه نو وضعیت دانشجویان از حیث فاکتورهایی نظیر ازخودبیگانگی، عوامل فرهنگی، عوامل آموزشی و فردی شناسایی شود که در نهایت وضعیت تنبلی اجتماعی در بین دانشجویان مشخص و نشان داده شد که تنبلی اجتماعی دانشجویان بیشتر در مؤلفه ازخودبیگانگی در ایام شیوع ویروس کرونا و تأثیر معنادار آن بر متغیرهای هراس اجتماعی، اتلاف وقت و آموزش الکترونیک (با نقش میانجی انزوای اجتماعی) بوده است.

در مورد دانشجویان دانشگاه پیام‌نور، باید توجه داشت که این دانشگاه پیش از کرونا نیز از روش‌های آموزش نیمه‌حضور و الکترونیکی استفاده می‌کرد. جمع‌بندی و تبیین جامعه‌شناختی با توجه به یافته‌های فوق، می‌توان نتیجه گرفت که تجربه آموزشی پیشین دانشجویان (حضور یا غیرحضور) نقش مهمی در میزان بروز تنبلی اجتماعی در دوران آموزش آنلاین دارد. دانشجویان دانشگاه‌های حضور که ناگهان با آموزش مجازی مواجه شدند، به دلیل عدم انطباق اولیه، سطوح بالاتری از تنبلی اجتماعی را نشان دادند، درحالی‌که

دانشجویان دانشگاه پیام‌نور خوزستان به دلیل آشنایی قبلی با شیوه‌های آموزش از راه دور، ممکن است رفتار متفاوتی داشته باشند.

به‌منظور مقایسه نتایج و یافته‌های پژوهش با پژوهش‌های صورت گرفته و تشابه آن‌ها باید بیان کرد که پژوهشگران بسیاری نیز در پژوهش خود روابط بین حداکثر دو مورد از متغیرهای پژوهش حاضر و یا روابط بین یک متغیر و ابعاد متغیرهای دیگر را مورد پژوهش قرار داده‌اند که یافته‌های آن‌ها با نتایج پژوهش حاضر هم‌راستا است. با این تفاوت که در پژوهش حاضر رابطه بین پنج متغیر تنبلی اجتماعی، هراس اجتماعی، انزوای اجتماعی، اتلاف وقت و آموزش الکترونیک در ایام شیوع ویروس کرونا به شکل هم‌زمان مورد بررسی قرار گرفته است. بنابراین، نتایج این پژوهش در مقایسه با تحقیقات مشابه از حیث شیوع ویروس کرونا و امکان انزوای اجتماعی قابل تحلیل و بررسی بوده است.

چراکه تحقیقات مشابه که ذکرشان در بخش پیشینه تحقیق آورده شد، به‌طور کامل قبل از شیوع ویروس کرونا نگارش شد و غالباً تنبلی اجتماعی را از حیث سهل‌انگاری و بی‌تفاوتی اجتماعی و بی‌توجهی به خود مورد واکاوی قرار دادند. اگرچه در پژوهش حاضر تأیید شده است که تنبلی اجتماعی بر هراس اجتماعی با نقش میانجی انزوای اجتماعی در ایام شیوع ویروس کرونا در بین دانشجویان مؤثر است، اما به دلیل تغییرات در وضعیت این بیماری و فروکش کردن آن، به‌منظور اطمینان از صحت نتایج پیشنهاد می‌شود این پژوهش به‌صورت مقایسه‌ای در ایام پساکرونا در محیط دانشگاهی مورد واکاوی و تحلیل قرار گیرد.

منابع

- ایرانلو، م، گودرزی، پ (۱۳۹۰)، بررسی رابطه اعتیاد به اینترنت با انزوای اجتماعی و کیفیت تعامل، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علم و فرهنگ.
- پورفرج عمران، م (۱۳۹۰)، اثربخشی درمان گروهی پذیرش و تعهد بر هراس اجتماعی دانشجویان، فصلنامه دانش و تندرستی، دوره ۶، شماره ۲، صص ۲-۵.
- جهان سیر، خ؛ صالح‌زاده، ک؛ وثاقي، ح و موسوی فر، ا (۱۳۸۶)، تأثیر مدیریت زمان در پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی مراغه. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، شماره ۱۶، صص ۹۷-۱۱۴.
- جوادی یگانه، م و فولادیان، م (۱۳۹۱)، تنبلی اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۲-۱۵۳.

- چلبی، م و جنادله، ع (۱۳۸۶)، بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر موفقیت اقتصادی. پژوهشنامه علوم انسانی دانشگاه شهید بهشتی. ویژه‌نامه جامعه‌شناسی. شماره ۵۳.
- دریفوس، ه (۱۳۸۳)، درباره اینترنت؛ نگاهی فلسفی به اینترنت، ترجمه علی ملانکه، تهران: نشر گام نو.
- چلبی، مسعود، امیر کافی، مهدی (۱۳۸۳)، تحلیل چند سطحی انزوای اجتماعی، مجله جامعه‌شناسی ایران. شماره ۱۸.
- دامغانیان، ح؛ موسوی داودی، س م؛ و فرتاش، ک (۱۳۹۴)، بررسی رابطه عدالت سازمانی و تنبلی اجتماعی، فصلنامه مدیریت فرهنگ‌سازمانی، دوره ۱۳، شماره ۱. ۱۱۵-۱۳۳.
- دوازده‌امامی، ح (۱۳۸۷)، رابطه میان عوامل فرهنگی و اتلاف وقت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان در سال ۸۶-۸۷، پایان‌نامه ارشد دانشگاه خوراسگان.
- رضایی قادری، خد (۱۳۹۱)، تأثیر اینترنت بر هویت، رساله دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- ربیع زاده، ع و محمد زاده یزدی، ف (۱۳۹۱)، آسیب‌شناسی فضای مجازی؛ بررسی تأثیر استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی دانشجویان، فصلنامه راهبرد اجتماعی و فرهنگی، سال دوم شماره ۶، ۴۳-۶۰.
- زارع شاه‌آبادی، ا، مبارکی، م، بیرانوند ف (۱۳۹۷)، تحلیل عوامل مؤثر بر تنبلی اجتماعی، بررسی مسائل اجتماعی ایران، دوره نهم، شماره دوم، ص ۹۱-۱۱۶.
- سلحشوری، ب، قلی زاده، آ (۱۳۹۶)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد تجارب جوانان از زمینه‌های فرهنگی اتلاف وقت در شهر شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.
- اهری فر، ز. فتی، ل، غرابی، ب (۱۳۸۹)، الگوی پیش‌بینی هراس اجتماعی در بین دانشجویان بر پایه مؤلفه‌های شناختی و رفتاری، مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران، سال ۱۶، شماره ۱، ۳۴-۴۵.
- فیروز جاییان، ع، شریفی مقدم، پ (۱۳۹۵)، تحلیل تنبلی دانشگاهی به‌مثابه تنبلی اجتماعی در میان دانشجویان دانشگاه مازندران، جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست و هشتم، شماره پیاپی ۸۶، شماره چهارم، صص ۵۳-۷۰.
- گرگری بدری، ر، حسنی، ف (۱۳۹۳)، نقش ابعاد مختلف انگیزشی مدیریت زمان بر خلاقیت دانشجویان دانشگاه تبریز، فصلنامه علمی، پژوهشی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، دوره ۴، شماره ۲، صص ۹۳-۱۱۰.
- محمدزاده، ف و ربیعی، ع (۱۳۹۱). آسیب‌شناسی فضای مجازی، بررسی تأثیر استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی دانشجویان، فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال دوم، شماره ۶.

مرادی، گ، زمانی، م (۱۳۹۲)، بررسی نقش هراس اجتماعی در انزوای اجتماعی زنان روستایی، پژوهش‌های راهبردی نظم و امنیت اجتماعی، سال ۳، شماره پیاپی ۷، شماره ۱، ۹۵-۱۱۵.

محمودزاده، م؛ علی زادهگان و مبارکی، م (۱۳۹۷)، بررسی رابطه سبک‌های شخصیتی با تنبلی (مطالعه موردی: دانشجویان خوابگاهی دانشگاه سراسر تبریز)، ششمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی، آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین. محبوبی جوقان، م. عسگری گندمانی، ر، اقبالی، ک. خواجه افلاطون، ص (۱۳۹۹)، بررسی وضعیت خستگی هیجانی و هراس اجتماعی ناشی از شیوع ویروس کووید ۱۹ در میان ورزشکاران حرفه‌ای، مطالعات روانشناسی ورزشی، دوره ۹، شماره ۳، صص ۲۶۷-۲۸۲.

محسنی، م، دوران، ب و سهرابی، م (۱۳۸۵)، بررسی اثرات استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره ۷، شماره ۴.

واصفیان، ف؛ باقری، م؛ آزادی پور، ش؛ واصفیان، ف (۱۳۹۳)؛ مجله: مطالعات جامعه‌شناسی جوانان، شماره ۱۳، صفحه - از ۱۴۵ تا ۱۵۶.

- Arjamandania, A (2011). "Reflection on the phenomenon of social laziness" Research Journal, No. 48, Special Ethics and Globalization, Center for Strategic Research, pp. 37-54. (In Persain)
- Chen, L., Wang, Y., & Liu, H. (2024). Distance education and social loafing: The role of self-regulated learning in online group work. *Journal of Educational Technology*, 18(2), 45-62.
- Chalabi, M. and Janadaleh, A. (2016), the study of social factors affecting economic success. *Shahid Beheshti University humanities research journal. Sociology special letter. Number 53.* (In Persain)
- Chalabi, Massoud, Amir Kafi, Mehdi (2013), *Multilevel Analysis of Social Isolation*, Iranian Journal of Sociology. Number 18. (In Persain)
- Damghanian, H.; Mousavi Davoudi, SM; and Firtash, K. (2014), examining the relationship between organizational justice and social laziness, *Organizational Culture Management Quarterly*, Volume 13, Number 1. 115-133. (In Persain)
- Dovazdeh Emami, (2011), the relationship between cultural factors and time wastage of students of Khorasgan Islamic Azad University in 2006-2007, senior thesis of Khorasgan University. (In Persain)
- Firouz Jaian, A., Sharifi Moghadam, P. (2015), analysis of academic laziness as social laziness among students of Mazandaran University, *Applied Sociology*, 28th year, serial number 86, number 4, pp. 53-70. (In Persain)
- Gregori Badri, R., Hosni, F. (2014), the role of different motivational dimensions of time management on the creativity of students of Tabriz University, *scientific and research journal of innovation and creativity in humanities*, volume 4, number 2, pp. 110-93. (In Persain)
- Hazrati Soumea, Z (2016). Investigating social factors affecting students' social isolation, *Social Development Quarterly*, Volume 12, Number 2, Pages 109-142. (In Persain)

- Iranlou, M., Guderzi, P. (2018), investigating the relationship between Internet addiction and social isolation and quality of interaction, Master's thesis, University of Science and Culture. (In Persian)
- Hoshmand, D. (2014). "Investigating the Relationship between Organizational Prediction, Organizational Commitment and Social Laziness in the New Economy Bank, Publication Conference on Management", Transformation and Innovation in Management Empowerment, 1-11.
- Hampton, K. & et al (2009). Social isolation and new technology, New York: princeton survey research associates international.
- Kidwell, R.E., & Bennett, N. (1993). Employee propensity to withhold effort: A conceptual model to intersect three avenues of research. *Journal of Academy of Management Review*, 18(3),429-456.
- Jahan Sir, Kh; Salehzadeh, K; Wasaghi, H. and Mousavifar, A. (2016), the effect of time management on the academic progress of Maragheh Islamic Azad University students. *Research in Curriculum Planning*, No. 16. pp. 114-97. (In Persian)
- Javadi Yeganeh, M. and Fouladian, M. (2012), social laziness and factors affecting it. *Research Institute of Humanities and Cultural Studies*, 132-153. [Persian]
- Khullar, Bhruv.(2017), "How Social Isolation Is Killing Us". *The New York Times*. *The New York Times*. Retrieved January 26.
- Lee, S., & Zhang, R. (2023). Comparing social loafing in traditional and hybrid universities during the COVID-19 pandemic. *Higher Education Research*, 12(3), 112-130.
- Liden, R., Wayne, S., Jaworski, R. & Bennett, N. (2004). "Social loafing: A field investigation", *Journal of Management*, 32, 285-304.
- Moore, Michael G; Kearsley, Greg (2011). *Distance Education: A Systems View of Online Learning*. What's New in Education. Cengage Learning. ISBN 978-1-111-52099-1
- Macan, T. H. (1994). Time management: Test of a process model. *Journal of Applied Psychology*, 79, 3, 381-391.
- Mohammadzadeh, F. and Rabiei, A. (2011). Pathology of cyberspace, investigating the effect of internet use on students' social isolation", *Quarterly Journal of Social and Cultural Strategy*, second year, number 6. (In Persian)
- Moradi, G., Zamani, M. (2012), Investigating the role of social phobia in the social isolation of rural women, *Strategic Researches on Social Order and Security*, Year 3, Number 7, Number 1, 115-95. (In Persian)
- Mahmoudzadeh, M.; Alizadegan and Mobaraki, M. (2017), investigation of the relationship between personality styles and laziness (case study: Dormitory students of Tabriz University), 6th scientific research conference on educational sciences and psychology, social and cultural harms of Iran, Tehran, Science Development and Promotion Association and basic techniques. (In Persian)
- Mehboobi Jaghan, M. Asgari Gandmani, R., Iqbali, K. Khajeh Aflatoun, pp. (2019), investigating the emotional exhaustion and social fear caused by the spread of the Covid-19 virus among professional athletes, *Sports Psychology Studies*, Volume 9, Number 3, pp. 267-282. (In Persian)
- Mohseni, M., Doran, B. and Sohrabi, M. (2016), Studying the effects of internet use on social isolation, *Iranian Journal of Sociology*, Volume 7, Number 4. (In Persian)
- Porfaraj Omran, M. (2013), the effectiveness of acceptance and commitment group therapy on students' social anxiety, *Knowledge and Health Quarterly*, Volume 6, Number 2. pp. 2-5. (In Persian)

- Rich, J.D., Owens, D., Johnson, M. D. & Capote, K. (2014). "Some strategies for reducing social loafing in group projects", *Global Journal of Human-Social Science: A Art & Humanities-Psychology*, 14(5): 1-5.
- Rezaei Ghadi, Khad (2013), the effect of the Internet on identity, doctoral dissertation in sociology, Islamic Azad University, Tehran Central Branch. (In Persian)
- Rabizadeh, A. and Mohammadzadeh Yazdi, F. (2011), Pathology of cyberspace; Investigating the effect of internet use on students' social isolation, *Social and Cultural Strategy Quarterly*, second year, number 6. 43-60. (In Persian)
- Reinhorn, I. M., Bernstein, C. N., Graff, L. A., Patten, S. B., Sareen, J., Fisk, J. D., ... & Marrie, R. A. (2020). Social phobia in immune-mediated inflammatory diseases. *Journal of Psychosomatic Research*, 128, 109890.
- Selahshuri, B., Qolizadeh, A. (2016), master's thesis on the experiences of young people from the cultural contexts of wasting time in Shahrekord city, Islamic Azad University, Khorasgan branch. (In Persian)
- Sarukhani, B (1994). An introduction to the encyclopedia of social sciences, Tehran: Keihan. (In Persian)
- Smith, J., Brown, K., & Davis, M. (2022). The impact of forced online learning on student engagement: A longitudinal study. *Computers in Human Behavior*, 125, 1-12.
- Taheri Far, b. Fathi, L., Gharabi B. (2009), social phobia prediction model among students based on cognitive and behavioral components, *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, year 16, number 1, 34-45. (In Persian)
- Vasifian, F; Bagheri, M.; Azadipour, Sh. Vasifian, F (2013); *Journal: Youth Sociology Studies*, No. 13, page - from 145 to 156. (In Persian)
- Williams, K.; Harkins, S. G.; Latané, B. (1981). "Identifiability as a deterrant to social loafing: Two cheering experiments". *Journal of Personality and Social Psychology*, 40(2), 303-311.
- Wang, G., & Hackett, R. D. (2015). Conceptualization and Measurement of Virtuous Leadership: Doing Well by Doing Good..*Journal of Business Ethics*, 137(2),321-345. Retrieved from: <https://macsphere.mcmaster.ca/handle/11375/19076>.
- Zhu, M., & Wang, H. (2018). Social Loafing and Group Development. Preprint
- Zare Shahabadi, A., Mubarakhi, M., Biranvand, F. (2017), Analysis of factors affecting social laziness, Iran's social issues survey, 9th volume, 2nd issue, pp. 116-91. (In Persian)